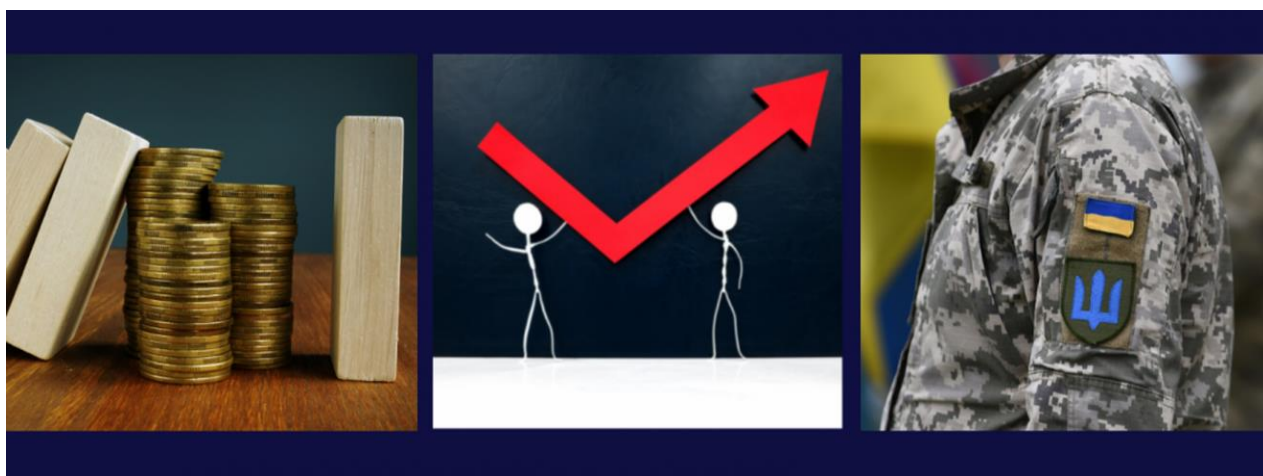

Львівський національний університет імені Івана Франка

Факультет управління фінансами та бізнесу

Кафедра фінансового менеджменту

***«Виклики та можливості
фінансової системи в умовах воєнного стану»***

*Круглий стіл студентського наукового гуртка
«Податковий простір»*

Львів - 2023

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КРУГЛОГО СТОЛУ

Керівник комітету: завідувач кафедри фінансового менеджменту Львівського національного університету ім. І. Франка д.е.н., проф. **Ситник Н.С.**

Члени комітету:

д.е.н., проф. **Ватаманюк-Зелінська У.З.**, професор кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доц. **Сич О.А.**, доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доц. **Петик Л.О.**, доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доц. **Ясіновська І.Ф.**, доцент кафедри фінансового менеджменту.

Виклики та можливості фінансової системи в умовах воєнного стану. Круглий стіл студентського наукового гуртка «Податковий простір». 18 жовтня 2023 р. [матеріали]; за ред. Сич О.А. Львів. ЛНУ, 2023. 55с.

До збірника увійшли доповіді студентів, підготовані під керівництвом науковців та практиків факультету управління фінансами та бізнесу, кафедри фінансового менеджменту, які відображають результати наукових досліджень процесів реформування фінансової системи в сучасних умовах та висвітлюють шляхи подолання проблем наповнення та виконання бюджету, забезпечення податкових надходжень, використання можливостей формування креативної та інноваційної економіки, відновлення фінансової стійкості в умовах воєнного стану.

Збірник призначений для студентів, викладачів, аспірантів та широкого кола науковців, які займаються дослідженням проблем функціонування фінансової системи в Україні в кризових умовах воєнного стану.

ЗМІСТ

<i>Блакита В. В.</i> <i>БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	5
<i>Ванцура С.О.</i> <i>ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	7
<i>Довгополок А.Б.</i> <i>СТРАХОВА СИСТЕМА ПІД ЧАС ВІЙНИ</i>	9
<i>Козачок С.О.</i> <i>ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	11
<i>Козачок С.О.</i> <i>ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	13
<i>Козік М. Р.</i> <i>ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ</i>	16
<i>Козік М. Р.</i> <i>ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	18
<i>Котік Б.С.</i> <i>ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ</i>	20
<i>Муцин Н.І.</i> <i>РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	23
<i>Нюхняєва Л. С.</i> <i>МОДИФІКАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	25
<i>Огребчук В.А.</i> <i>ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	28
<i>Олійник О. І.</i> <i>АНАЛІЗ СТАНУ ТА СТРУКТУРИ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ ТА СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	30
<i>Серкез Х. І.</i> <i>РЕГУЛЮВАННЯ ПРОДАЖУ ЕЛЕКТРОННИХ СИГАРЕТ ТА ТЮТЮНОВМІСНИХ ВИРОБІВ ДЛЯ ЕЛЕКТРИЧНОГО НАГРІВАННЯ В УКРАЇНІ</i>	32
<i>Серкез Х. І.</i> <i>ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ У КРАЇНАХ СВІТУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ</i>	34
<i>Синегубова О.Є.</i> <i>АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	36
<i>Стельмах Д.В.</i> <i>ФІНАНСОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ</i>	38
<i>Фальчик С. В.</i> <i>БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ, РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ</i>	40
<i>Франків А.</i> <i>КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	41
<i>Холост А.В.</i> <i>ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОЗИК В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ</i>	43
<i>Хомік Д. В.</i>	45

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

<i>Шевчук Ю.Д. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ</i>	<i>47</i>
<i>Шевчук Ю.Д. МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	<i>49</i>
<i>Щекодiна А.О. ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	<i>51</i>
<i>Щекодiна А.О. ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	<i>53</i>
<i>Януль В. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	<i>55</i>

Блакита В. В.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л. О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У 2022 році на території України почалось повномасштабне вторгнення, яке вплинуло на всі процеси нашого життя і на банківську систему, зокрема. Попри ризики і проблеми, які виникли, банківські установи України поступово адаптувались до нових умов функціонування під час воєнного стану. З метою забезпечення надійності та стабільності функціонування банківської системи 24 лютого 2022 року Правління Національного банку України прийняло постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 (далі – Постанова), якою визначено основні правила роботи банків в умовах війни. Згідно з Постановою банки забезпечують роботу відділень у безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення, але з огляду на певні обмеження, які стосуються і зняття готівки [5].

З перших днів повномасштабного вторгнення НБУ жорстко регулює обмінний курс та операції з валютою. Метою регулювання є організація системи курсоутворення, упорядкування та роз'яснення діяльності банків з валютними цінностями, захист іноземних інвестицій, регулювання руху валютного капіталу [5].

Для забезпечення цінової та фінансової стабільності НБУ зафіксував офіційний курс гривні до іноземних валют та запровадив низку валютних обмежень. Ці заходи мають на меті запобігти девальвації гривні та відпливу валютних вкладів. Банкам було дозволено проводити валютні операції, купувати валюту. Готівковий ринок валют під час воєнного стану працює в обмеженому режимі. У відділенні банку в касі можуть продавати валюту, але лише в тому обсязі, в якому її до цього купили у населення. Фіксація НБУ обмінного курсу та жорсткі обмеження є тимчасовими, на період війни [4].

Одним із найпоширеніших інструментів грошово-кредитної політики, який використовується банками багатьох країн є політика рефінансування. Кредити рефінансування надаються банкам по обліковій ставці НБУ. До війни облікова ставка НБУ складала 10 %. Із 15 вересня 2023 року. Правління Національного банку ухвалило рішення знизити облікову ставку з 22% до 20% [3].

Економічна криза, яка виникла через російську агресію, викликала значний бюджетний дефіцит. Повнота фінансування бюджетного дефіциту залежить від надходжень міжнародної допомоги та здатності уряду залучити ресурси на внутрішньому ринку. На ринку були до війни і залишаються основними кредиторами банки. Проте через низьку дохідність за ОВДП немає сталого попиту банків на цінні папери уряду. Якщо дохідність державних цінних паперів відповідатиме ринковим умовам, то банки можуть вкладати в них інвестиції. Також низький інтерес банків до ОВДП пояснюється тим, що рівень винагороди за цими цінними паперами не змінився, а ризики в економіці суттєво зросли [7].

З початком повномасштабного вторгнення чисельність банків в Україні змінилась (табл. 1)

Станом на березень 2023 року в Україні налічується 65 діючих банківських установ. Національний банк за результатами щорічного перегляду переліку системно важливих банків включив до цього переліку АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», проте виключив АТ «Альфа-банк», через його російських акціонерів. Тому, в оновленому переліку до важливих банків належать 15 установ, з них такі як: АТ «А-Банк», АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», АТ «КРЕДОБАНК», АТ «ОТП БАНК», АТ

«Ощадбанк», АБ «Південний», АТ КБ ПриватБанк», АТ «ПУМБ», АТ «Райффайзен Банк», АТ «СЕНС БАНК», АТ «ТАСКОМБАНК», АБ

Таблиця 1

Кількість діючих банків в Україні за 2022-2023 рр.

Назва показника	01.02. 2022	01.03. 2022	01.07. 2022	01.08. 2022	01.09. 2022	01.03. 2023	01.08. 2023
Кількість діючих банків	71	69	68	68	67	65	64
З іноземним капіталом	33	31	31	30	29	29	28
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	23	22	22	22	22	21	20

Джерело: складено на основі [8].

«УКР ГАЗБАНК», АТ «Укресімбанк», АТ «УКР СИББАНК», АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» [6]

Також Правління Національного банку України ухвалило рішення про відкликання банківської ліцензії в АТ «АКБ «КОНКОРД» та його ліквідацію з 01 серпня 2023 року. Відповідне рішення ухвалене згідно зі статтею 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність" у зв'язку із систематичним порушенням Банком вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [2].

Можливо виділити декілька напрямів діяльності, які допоможуть удосконалити роботу банків в період війни:

1) ретельно визначати кредитний ризик та проводити реструктуризацію боргів. Банкам потрібно ретельно визначати кредитний ризик за невеликими позиками, щоб уникнути несплати з боку позичальника. Також варто переглянути фінансовий стан позичальників, які мають великі кредити або труднощі зі сплатою та за необхідності провести реструктуризацію;

2) дотримуватися вимог НБУ під час дії воєнного стану;

3) удосконалювати системи кіберзахисту.

На сьогодні актуальним питанням залишається відновлення всіх секторів господарювання та подальшого розвитку України після перемоги у війні. Україні у боротьбі за свою незалежність та відстоювання кордонів значну фінансову та політичну підтримку надають країни-партнери. Програма фінансування від МВФ, транші від Світового банку, Євросоюзу, а також трастовий фонд, який створено в Європі виступають гарантами фінансової підтримки у відновленні економіки.

Вважається, що основою для успішного розвитку економіки держави є стабільність грошової одиниці. Тому варто розглянути можливість проведення грошової реформи, оскільки наявність незабезпеченої грошової маси, спекулятивні збагачення та інші негативні фактори можуть призвести до гіперінфляції [1].

Висновки. За результатами даного дослідження можна дійти висновків, що повномасштабна війна РФ проти України впливає на економічну ситуацію в країні та банківську систему, змінює правила її функціонування та вводить нові обмеження. Однак, завдяки пильному регулюванню з боку Національного Банку України, банківська система адаптувалася до роботи під час військового стану та гідно протистоїть викликам війни. На сьогодні банківська система України є стабільною, контрольованою та ліквідною. НБУ, країни-партнери та міжнародні організації фінансово підтримують нашу країну та роблять все можливе, щоб наблизити перемогу України. Для відновлення та подальшого розвитку господарства, економіки та

інфраструктури в Україні необхідні гарантії безпеки, цінова стабільність, максимальна зайнятість, злагоджена робота науковців теоретиків та практиків, підвищена продуктивність та гідна оплата праці.

Список використаних джерел

1. Дорошенко Н.О., Дорошенко О.Г. Першочергові заходи та шляхи реанімації економіки України у військовий час. *Modern research in world science. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. SPC. Lviv, Ukraine. 2022.*
2. Національний банк ухвалив рішення відкликати банківську ліцензію та ліквідувати АТ "АКБ "КОНКОРД". Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-uhvaliv-rishennya-vidklikati-bankivsku-litsenziyu-ta-likviduvati-at-akb-konkord>
3. Правління Національного банку ухвалило рішення знизити облікову ставку з 22% до 20%. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zniziv-oblikovu-stavku-do-20>
4. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18: постанова Правління Національного Банку України від 21 липня 2022 р. № 154. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_21072022_154
5. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : постанова Правління Національного Банку України від 24.02.2022 р. № 18. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18
6. Системно важливі банки України. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/about/sib>
7. Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О. Банківська система : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020.
8. Основні показники діяльності банків. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

Ванцура С.О.

Науковий керівник: к.е.н., доц., доц. Татарин Н.Б.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У кожній державі реалізується певна економічна політика, яка впливає на всі стадії суспільного відтворення. Важливою складовою економічної політики держави є фінансова політика – сукупність розподільних і перерозподільних заходів, які держава здійснює через фінансову систему, щодо організації та використання фінансових відносин з метою забезпечення зростання валового внутрішнього продукту країни і підвищення добробуту всіх членів суспільства.

Повномасштабна війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 року в Україні, поставила нові складні завдання у сфері національної безпеки, державних фінансів, фінансової політики. Головною метою усіх заходів, які проводяться під час військового стану, стало фінансове забезпечення оборони і Збройних сил України. Поряд з цим, негативні наслідки військових дій, такі як масове переміщення громадян з тимчасово окупованих територій, втрата ними засобів для існування, майна, здоров'я, а також зменшення доходів у інших груп населення країни в умовах суттєвого падіння економіки, спричиненого війною, поставили перед державою завдання щодо соціального захисту і фінансової підтримки бізнесу і громадян. До зазначених новітніх загроз і викликів додалися серйозні проблеми, пов'язані із релокацією підприємств з

тимчасово окупованих територій, подоланням наслідків нанесених ворогом ударів по критичній інфраструктурі тощо.

Фінансова політика України сьогодні – це політика національної оборони та безпеки, політика у справах ветеранів, реінтеграції ТОТ, у сфері підтримки авіаційної та ракетно-космічної галузі. На виконання вимог статті 35 Закону України «Про національну безпеку України» на 2022– 2024 роки для сектору безпеки і оборони передбачено спрямовувати ресурс на рівні не менше 5 відсотків від запланованого обсягу ВВП[3].

Сьогодні відповідно до зазначених змін у середньостроковій перспективі можна передбачити наступне:

- розвиток сектору безпеки і оборони з урахуванням вимог, що ґрунтуються на принципах і стандартах НАТО;
- розвиток існуючих та формування перспективних спроможностей Збройних Сил України, інших органів сектору безпеки і оборони, що забезпечуватимуть стримування, стійкість та відсіч збройної агресії проти України, протидію гібридним загрозам;
- підвищення рівня бойової готовності військ, у тому числі за рахунок поступового переведення їх на професійну основу та оснащення новітніми системами озброєнь;
- розвиток територіальної оборони як цілісної системи, удосконалення її системи управління та всебічного забезпечення;
- посилення спроможностей національної системи кібербезпеки для ефективної протидії кіберзагрозам у сучасному безпековому середовищі;
- створення безпечного середовища життєдіяльності людей, забезпечення охорони прав і свобод людини.

Урядом України внаслідок війни з росією було запроваджено соціальну допомогу в рамках Програми «ЕПідтримка» у зв'язку із втратою частини заробітної плати (доходу), робота (економічна діяльність) яких тимчасово зупинена внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні. До 31 березня 2022 року була можливість подати заявку на Допомогу у розмірі 6500 гривень в рамках цієї програми.

Такі соціальні програми в Україні, як «ЕПідтримка», сьогодні значною мірою можливі та легкодоступні для населення за допомогою мобільного додатку Порталу Дія, який функціонує за допомогою міжнародної підтримки України ще з 2020 року. Звісно потрібно розуміти, що це не просто мобільний застосунок, а цілий вебпортал і бренд цифрової держави в Україні, розроблені Міністерством цифрової трансформації України [4].

Україна рухається вперед, не зважаючи на всі спроби ворога не дати їй можливості розвиватися ні економічно, ні інформаційно. Необхідно розуміти, що усі сьогоднішні зміни у законодавство так чи інакше є відображенням воєнного стану в країні.

Якщо розглядати податкову політику, яка є одним із напрямків фінансової політики держави, то до війни тенденція до централізації повноважень у податковій сфері пов'язана з концепцією державного суверенітету, сьогодні концепцією державного суверенітету є внесення змін до податкового законодавства задля послаблення максимального відновлення та сприяння економічної діяльності малого та середнього бізнесу [1]. Так, у податковій сфері, для платників податків і податкових органів зупиняється перебіг строків, визначених податковим законодавством та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [2]. Це є строки для: сплати податкових зобов'язань, оскарження податкових повідомлень-рішень, розгляду скарг платників податків, подання заяви про повернення надміру сплачених податків, подання податкової звітності і інформації на

запити податкових органів, подання звіту про контрольовані операції, проведення податкових перевірок тощо.

Усі ці зміни у фінансовій політиці, так само як і у бюджетній, податковій, банківській, валютній та інших сферах, в реаліях сьогодення є оперативним та зваженим кроком від органів державної влади. Вже більше року, як економіка України переживає випробовування війною, і незважаючи на досить нейтральні показники загального економічного розвитку останніх років, сьогодні фінансовий та економічний рівень є стабільним та незмінним, що означає високий професіоналізм у прийнятті державних та політичних рішень, а також професіоналізм та стійкість Збройних сил України.

Список використаних джерел:

1. Вдовічен В., Бабін І. *Правова природа податкових повноважень органів місцевого самоврядування. Підприємництво, господарство і право.* № 5. 2021. С. 151–155.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану. Закон України від 03.03.2022 № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>

3. Про національну безпеку України: Закон України від 24.11.2021 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text%20>.

4. Міністерство цифрової трансформації України. 27 вересня 2019 р. URL: <https://spilno.org/news/diya-derzhava-i-ya-brend-tsyfrovoi-derzhavy>.

5. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets>

Довгополук А.Б.

Науковий керівник: д.е.н., доц. Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СТРАХОВА СИСТЕМА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна, що триває в Україні, спричиняє значні руйнування, завдає шкоди майну та інфраструктурі, викликає кризові явища в економіці. Природним є прагнення фізичних і юридичних осіб завчасно уникнути збитків, заподіяних унаслідок дії сторонніх обставин, до яких належить і війна. До універсальних способів мінімізації ризиків традиційно належить страхування. Разом з тим, війна та бойові дії вносять принципові корективи і до стану справ у сфері страхування.

Ринок страхування продовжує працювати. Більшість страховиків організували свою роботу, здійснивши евакуацію співробітників у безпечніші регіони, забезпечивши віддалену роботу персоналу, збереження технічних засобів та баз даних. Про це свідчать результати опитування страховиків, проведеного Національним банком України у березні 2022 року [3].

За даними НБУ станом на 2022 рік на ринку працює 140 страховиків, 13 з яких – компанії зі страхування життя, станом на 2021 рік в Україні було зареєстровано 142 ризикові компанії та 13, що спеціалізуються на страхуванні життя, станом на 2020 рік на ринку було зареєстровано 190 ризикових страховиків та 20 лайфових. Також аналіз ринку страхових послуг показав що частка страхових платежів з особистого страхування складає в Україні 16,8%. Це набагато менше за Великобританію, Японію, США та інших країн, де даний показник складає вище 58%. Про нерозвиненість ринку страхових послуг України вказує показник щільності страхування, який вдвічі менше за показники інших зарубіжних країн [2]. З 2018 – 2021 рр. показник щільності страхування зріс з 10,54 дол. США до 11,97 дол.

Кількість функціонуючих страхових компаній 2020-2022

Рік	Страхові компанії	
	Страховики	Компанії зі страхування життя
2020	140	13
2021	142	13
2022	190	20

Джерело: складено на основі [1]

Валові страхові премії за 9 місяців 2022 року скоротились на 25,5% з 38,1 млрд. грн до 28,6 млрд грн: від страхувальників – фізичних осіб отримано 17,6 млрд грн, від юридичних осіб 10,1 млрд грн та від перестраховальників 885,2 млн грн. У 2020 року валові страхові премії становили 21008 млн. грн, а вже у 2021 році вони збільшилися у 1,2 рази і становили 24779,8 млн. грн. При чому, найбільшу частку займають валові страхові премії від фізичних осіб. Це говорить про активне страхування населенням свого життя, здоров'я, майна тощо.

Рис. 1 Надходження страхової премії 2022р.

Джерело: складено на основі [1]

Обсяг чистих виплат клієнтам, які здійснили страховики в 2020 році, перевищив 14,4 млрд. грн. Це на 3% більше, ніж в 2019 році. У 2021 страховики виплатили 8,636 млрд грн чистих страхових виплат (на 34,9% менше). Рівень чистих виплат зменшився із 37,5% до 33,2%. У 2022 році чисті страхові виплати склали 9,3 млрд грн.

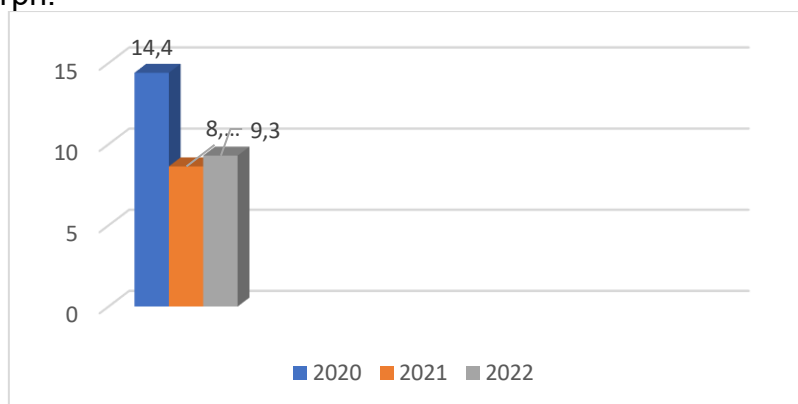

Рис. 2. Обсяг чистих виплат клієнтам 2020-2022

Джерело: складено на основі [1]

Даний показник є заниженим у порівнянні з показниками ринків страхування зарубіжних країн. Це негативно впливає на імідж певних страхових компаній та формує недовіру людей до страхувальника. Частка страхових премій від перестраховальників

протягом 2020- 2021 років зменшилася на 159,7 млн. грн. За даним показником можна сказати про зниження тенденції використовувати перестраховання як засіб зниження свого ризику [1].

Загалом, воєнні конфлікти створюють виклики для страхової системи, і ефективна адаптація та співпраця між страховиками, державою та клієнтами грає важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності та захисту від ризиків під час воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>. (дата останнього звернення: 16.10.2023).
2. Лащик І., Кондрат І., Віблий П., Білець В. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. Галицький економічний вісник. Львів. № 5. 2020. С. 105 – 112.
3. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>. (дата останнього звернення: 16.10.2023).

Козачок С.О.

Науковий керівник : к.е.н., доц., Петик Л.О

Львівський національний університет імені Івана Франка

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Українська банківська система стикнулася з величезними викликами у зв'язку з початком російським агресором руйнівної війни проти нашої держави.

Однак, у найвідповідальніший період фінансова система країни вистояла. Національний банк зафіксував офіційний курс гривні, увів ряд обмежень на здійснення розрахункових операцій у іноземній валюті, підвищив облікову ставку для стримування зростання інфляції.

Нацбанк пом'якшив ряд нормативів роботи комерційних банків. Вчинені заходи дозволили, за винятком декількох учасників ринку, стабілізувати роботу банків, стимулювати їх змінити власні бізнес-моделі, а також сконцентрувати наявні ресурси на користь кредитування важливих для української економіки галузей за підтримки держави. В першу чергу, безумовно, мова йде про фінансування аграріїв для успішного проведення посівної кампанії. [1]

З початком повномасштабного вторгнення кількість банків скоротилася. Станом на червень 2023 в Україні діє 65 комерційних банків. Для ознайомлення із тенденцією зміни кількості діючих банків див. табл. 1

Таблиця 1

Тенденція зміни кількості діючих банків

	червень 2021	червень 2022	червень 2023
Кількість діючих банків	73	69	65
з них з іноземним капіталом	33	31	29
у т.с. зі 100% іноземним капіталом	23	22	21

Сформовано автором на основі [3]

При цьому домінуюча частка на ринку банківських послуг належить чотирьом державним банківським установам, на які сукупно припадає 51 % активів, 47 % зобов'язань, 47 % власного капіталу, 77 % статутного капіталу банківської системи та 51 % відділень. [2]

Укрексімбанк. Зберігаються всі запроваджені на початку війни пільги для клієнтів: кредитні канікули – для власників кредитних карток; обслуговування карткових рахунків за всіма тарифними пакетами та перекази коштів з рахунків – без комісій; картки, термін дії яких закінчився в період воєнного стану, автоматично залишаються активними. Для вчасного проведення весняних польових робіт банк здійснює кредитування аграріїв за розширеною програмою «Доступні кредити 5-7-9 %».

Одним із джерел кредитних ресурсів мають стати кошти Світового банку, адже 11 квітня 2022 р. набув чинності Закон про ратифікацію Гарантійної угоди між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку за спільним проектом «Додаткове фінансування для протидії COVID-19 в рамках Проекту доступу до довготермінового фінансування», який Верховна Рада України ухвалила 24 березня 2022 р.[4]

Прийняття цього Закону дає змогу банку залучити гарантовану державою позику в сумі 100 млн дол. США терміном на 20 років для фінансування українських приватних підприємств у воєнний час.

Ощадбанк. Триває дія запроваджених наприкінці лютого – на початку березня ц. р. заходів, спрямованих на зниження негативного впливу воєнних дій на клієнтів банку.

З 01 травня 2022 р. банк відновив карткове кредитування для клієнтів, які отримують у банку заробітну плату або пенсію. Кредитна лінія встановлюється за бажанням клієнта в розмірі до 15 тис. грн строком на 60 місяців. При цьому довідка про доходи не потрібна.

З 21 березня 2022 р. банк розпочав кредитування на проведення посівної кампанії. Завдяки спрощенню та пришвидшенню процесу кредитування станом на 27 квітня 2022 р. портфель нових агрокредитів перевищив 2,4 млрд грн. Останнім часом банк надає понад 200 млн грн позик для близько 100 сільгосп підприємств щодня.

Для надання українським аграріям вигідних умов кредитування Ощадбанк також розширює співпрацю з провідними дилерами агротехніки. Зокрема, у межах партнерської програми з одним із найбільших дилерів сільськогосподарської техніки клієнти-аграрії можуть отримати кредит для придбання техніки на суму до 60 млн грн за ставкою від 0 % річних при залученні фінансування в рамках Державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %» Найбільше профінансовано підприємців з агросектору, сфери торгівлі та харчової промисловості.

ПриватБанк. Діють усі впроваджені раніше пільги для юридичних і фізичних осіб: автоматичне подовження терміну дії платіжних карток, кредитні канікули – для населення та бізнесу, що не мав прострочених кредитних зобов'язань, нульові комісії – за зняття готівки з кредитних карток приватних осіб. Банк залишається безумовним лідером пільгового кредитування агропромисловості.

Станом на 12 травня 2022 р. українські агропідприємства та фермери загалом отримали від банку понад 6 млрд грн пільгових кредитів на проведення посівної кампанії. Фінансування для проведення весняних польових робіт у рамках державної програми пільгового кредитування агропромисловості надано понад 2,4 тис. господарств.

При цьому банк продовжує сприяти успішному проведенню посівної кампанії та наразі має в роботі понад 2 тис. кредитних заявок.

Укргазбанк. Запроваджені раніше заходи, спрямовані на підтримку клієнтів, продовжують діяти: автоматична пролонгація платіжних карток, кредитні канікули – для фізичних осіб, безкоштовні зарплатні пакети тощо. Банк також продовжує надавати доступне фінансування для українського бізнесу за Державною програмою «5-7-9 %».

З початку року приріст кредитного портфеля малого та середнього бізнесу (МСБ) становив 1,1 млрд грн, на 09 травня 2022 р. цей показник досягнув 10,3 млрд

грн. Від початку війни банк надав 345 нових позик МСБ на суму 1,8 млрд грн, з котрих 325 – доступні кредити «5-7-9 %» на суму 1,6 млрд грн. Також банк надав 317 агрокредитів на суму майже 1,7 млрд грн.

Укргазбанк в умовах дії правового режиму воєнного стану запропонував клієнтам низку нових депозитних продуктів. Зокрема, спеціальний депозит «Військовий» для тих, хто зараз захищає Україну (терміном від 1 до 24 місяців з максимальною ставкою 8,5 % річних – у гривні та 1,45 % річних – у доларах США).

Одним із креативних заходів, спрямованих на відновлення ресурсної бази Укргазбанку, варто вважати впровадження благодійного депозиту на відбудову зруйнованих міст «Відбудуємо міста разом», що дає можливість кожному вкладнику зробити свій внесок у відродження країни

Політика вітчизняних державних банків останнім часом дедалі більше набуває ознак патріотичного та соціально відповідального бізнесу, що намагається якнайшвидше відновлювати економіку та відбудовувати країну за допомогою механізму активного кредитування ключових галузей господарства, підприємств регіонів, які постраждали. Це істотно підвищує довіру підприємців і населення до банківського сектору, сприяє зміцненню соціальної згуртованості, підвищує економічну стійкість країни.[2]

Український банківський сектор знаходиться в достатньо напруженому становищі, оскільки готується до складних ризиків в умовах продовження війни. Головне їх завдання – гарантувати стабільну роботу для своїх клієнтів. Це стосується і вчасного розрахунку з клієнтами за депозитами, продовження кредитної політики попри над високі ризики, оскільки потрібно отримувати прибуток, щоб гарантувати громадянам достатньо високі ставки за їх вкладками в умовах високої інфляції. В іншому випадку, клієнти знайдуть собі інший більш зручний банк. Банки зацікавлені в тому, щоб створити для громадян більш легкі у використанні сайти та мобільні додатки, інвестуючи кошти у диджиталізацію банківських операцій. Власне, процес значно прискорився під час коронакризи, але початок повномасштабної війни також стимулює цю роботу для забезпечення безпеки як працівників, так і клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Як війна змінила роботу банківської системи України URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-yak-zminilas-robota-bankivskoji-sistemi-11964504>.
2. Державні банки України в умовах війни URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/derzhavni-banky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-vid-pidtrymky-kliientiv-do>
3. Показники діяльності банків URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/2023-06/>
4. Закон України Про ратифікацію Гарантійної угоди URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2143-20#Text>

Козачок С.О.

Науковий керівник : к.е.н., доц., Татарин Н.Б
Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Однією із найважливіших складових економічної політики держави, є інвестиційна політика. В сучасних умовах фінансово-економічної кризи спричиненої повномасштабним вторгненням, вона набуває особливого пріоритету. У розпорядженні держави знаходяться основні засоби регулювання відтворювального

процесу. Інвестиційна політика повинна сприяти піднесенню економіки, підвищенню ефективності виробництва, забезпеченню соціально-економічної стабільності та вирішенню екологічних проблем.

Інвестиційна політика — цілеспрямовані заходи на виявлення, задоволення та модифікацію інвестиційних потреб залежно від умов, разом із зазначенням фінансування. Безпосередньою метою є вплив на процеси відновлення та збільшення основного капіталу. [1]

Повномасштабна війна стала новим фактором впливу на рівень ділової активності та інвестиційного середовища в Україні. Так, інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України у першій половині 2022 року впав на пів пункту та склав 2,17 бала з 5-ти можливих. Це значення – найнижче з 2013 року. Такі результати нового етапу експертного дослідження, проведеного Європейською Бізнес Асоціацією, були презентовані 08.08.2022 на онлайн-зустрічі Асоціації.[2]

За оцінками Київської школи економіки, з початку війни до вересня 2022 р. було пошкоджено та зруйновано 412 промислових підприємств, з урахуванням великих та середніх об'єктів у східних та південних областях України. За підсумками 2022 р., загальна сума прямих збитків підприємств оцінюється у 13 млрд дол. США[3].

Відбудова зруйнованих виробничих потужностей підприємств потребує значних обсягів інвестицій. За даними спільної оцінки, оприлюдненої 23 березня 2023 р. урядом України, Групою Світового банку, Європейською Комісією та ООН, потреби України на відновлення і відбудову зросли до 411 млрд дол. США. Очікується, що витрати на реконструкцію та відновлення розтягнуться на десять років і відбудуватимуться за рахунок як державних, так і приватних коштів.

Власні кошти українських підприємств є обмеженими. За дев'ять місяців 2022 р. 43,5 % підприємств промисловості України отримали збитки на суму 118 млрд грн. За аналогічний період 2021 р. вітчизняні підприємства мали 392,7 млрд грн прибутку; прибутковими були 75,4 % підприємств.

Банківське кредитування підприємств на інвестиційні цілі в умовах війни є високо-ризикованим для банківських установ. А споживачам банківських кредитних послуг пропонують малопривабливі умови їх отримання: середньозважена процентна ставка депозитних корпорацій за кредитами у переробній промисловості в лютому 2023 р. становила 18,5 % (у середньому по економіці – 17,1 %).

Важливим механізмом стимулювання інвестиційної діяльності у промисловості є державна підтримка у вигляді компенсації частини відсоткової ставки, надання державних гарантій за кредитами тощо. Так, реалізується програма в рамках проєкту «Доступні кредити 5–7–9 %». За цією програмою держава компенсує суб'єктам підприємництва частину кредитного навантаження; кредити можуть видаватися на інвестиційні цілі або на поповнення оборотного капіталу підприємств.

Проте наразі програма доволі слабо стимулює інвестиційну діяльність – на інвестиційні цілі на 2023 р. виділено 10,9 млрд грн. З огляду на пріоритетність цілей фінансування поточного періоду найбільше підприємці взяли антикризових кредитів – 62,3 млрд грн, а також кредитів на антивоєнні цілі – 51,6 млрд грн; на рефінансування попередньо отриманих кредитів взято 28,7 млрд грн.

Дефіцит бюджетних коштів, викликаний умовами воєнного стану, призвів до виникнення боргів у Фонді розвитку підприємництва перед банками за сплату компенсаційної різниці у відсоткових ставках. Насправді тягар погашення повної відсоткової ставки у багатьох випадках покладається на підприємців, оскільки низка банків відмовляється працювати за цією програмою.

Для оптимізації бюджетних видатків 14 березня 2023 р. ухвалено Постанову КМУ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва»[4]. Скасовано програму фінансування під 0 % річних (виключено фінансування з метою запобігання та

подолання наслідків пандемії COVID-19 та воєнної агресії, у тому числі, рефінансування таких кредитів), збільшено базову ставку, а компенсаційну ставку збільшено до 5–7–9 % річних.

Для активізації інвестиційної діяльності реалізуються такі ініціативи.

1. Ухвалення в першому читанні проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» (реєстр. № 8138 від 19.10.2022), яким пропонується знизити поріг для державної підтримки з 20 до 12 млн євро, розширити дію закону на інші сектори економіки, зменшити вимогу щодо кількості робочих місць, котрі потрібно створити в межах реалізації інвестиційного проекту. Зазначені зміни спростять умови допуску стратегічних інвесторів.

2. Розроблення проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо особливостей регулювання земельних відносин для забезпечення швидкої реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на відновлення економіки України під час дії воєнного стану та у відбудовний період» (реєстр. № 7711 від 29.08.2022), яким пропонується: визначити вимоги до інвесторів, котрі матимуть доступ до спрощеної процедури інвестування; окреслити критерії до інвестиційних проектів відновлення економіки; спростити процедури одержання у користування земельної ділянки державної, комунальної або приватної власності; спростити процедури започаткування будівництва.

3. Затвердження Плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік[5], яким зокрема передбачено:

- запровадження моделі екоіндустріального парку, підвищення ефективності функціонування ІП, мінімізація їх впливу на навколишнє природне середовище;
- сприяння ефективному залученню та використанню довгострокового фінансування від Європейського інвестиційного банку для реалізації проектів економічного і соціального розвитку України;
- розроблення механізму інвестування зароблених трудовими мігрантами за кордоном коштів для стимулювання їх повернення в Україну;
- вироблення податкового механізму реінвестицій у капітальні витрати для оновлення пошкодженого, втраченого, застарілого, зношеного виробничого обладнання;
- створення умов для припливу технологічних компаній в Україну та співпраці іноземних замовників із вітчизняними;
- формування ключових напрямів взаємодії з Організацією економічного співробітництва та розвитку, зокрема з питань заохочення екологічних (зелених) інвестицій та сталого управління природними ресурсами.

Варто зазначити, що потреби воєнного часу і повоєнної відбудови економіки вимагають чіткішого окреслення у Плані пріоритетних дій Уряду на 2023 рік напрямів і кроків щодо створення умов для інвестування переробних підприємств. Запуск цього процесу сприятиме потужному позитивному синергетичному ефекту у суміжних галузях (сільському господарстві, транспорті, енергетиці тощо), пришвидшенню реформ у всіх сферах, стимулюванню структурних змін в економіці.

Важливо активізувати діалог щодо розширення доступу до фінансових інструментів, програм фінансової і технічної підтримки ЄС (у контексті використання можливостей, які надає Україні статус країни-кандидата на вступ до ЄС, підтримки ЄС України у повномасштабній війні з РФ – з метою залучення інвестицій в українські проекти для відбудови промислового потенціалу України), а також щодо участі донорських організацій ЄС у приватних інвестиційних проектах.[3]

В умовах воєнного стану інвестиційна політика повинна бути спрямована на забезпечення стабільності та відновлення країни після війни, а також на підтримку

національної безпеки. Уряд повинен співпрацювати з міжнародними партнерами та інвесторами, щоб забезпечити успішну інвестиційну політику в умовах воєнного конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Інвестиційна політика. URL: <http://surl.li/mqmdp>
2. Чи можливі інвестиції під час війни? URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/chimozhlivi-investiciyi-pid-chas-viyini.html>
3. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення
URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovisht-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta>
4. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва : Постанова КМУ від 14.03.2023 № 229. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-2023-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік : Розпорядження КМУ від 23.03.2023 № 221-р.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyyv-plan-priorytetnykh-dii-na-2...>

Козік М. Р.

Науковий керівник: к.е.н., доц., доц., Петик Л. О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З початку повномасштабного вторгнення Верховна Рада ухвалила низку законів, спрямованих на дерегуляцію та зменшення оподаткування в умовах воєнного стану, а податкова служба призупинила майже всі перевірки бізнесу.

Тим часом банківський сектор миттєво відреагував на потенційну загрозу для економіки та запровадив низку жорстких обмежень, у тому числі на валютному ринку. Незважаючи на відверто антиринковий характер, вжиті НБУ заходи виявилися високоефективними, забезпечивши стабільне функціонування економіки та стійкість банківської системи в умовах повномасштабної війни.

Зараз, коли Україна потерпає від агресора, гостро постає питання щодо економічної та фінансової (як внутрішньої, так і зовнішньої) стійкості країни.

Особливим наразі є питання стосовно валютного регулювання, котре представляє собою діяльність держави та її компетентних органів з урегулювання валютних відносин суб'єктів господарювання та їх діяльності на валютному ринку.

Валютне регулювання, відповідно, охоплює комплекс заходів, що призначені для контролю та регулювання обігу національної валюти та зовнішньоекономічних операцій, що ми й простежуємо як на період воєнного стану, так і у мирний період. До основних механізмів валютного регулювання зазвичай включають [1]:

- фіксований обмінний курс;
- плаваючий обмінний курс;
- контроль капіталу;
- валютні резерви;
- валютні інтервенції.

Вищезазначені інструменти використовуються урядом та центральним банком для забезпечення стійкості валютного ринку, контролю інфляції, підтримки експорту та

стимулювання економічного зростання, які є необхідними заходами задля підтримання стабільності економічного стану країни.

Проте валютне регулювання саме під час воєнного стану має свої особливості, оскільки воєнний стан може призвести до серйозних змін у фінансовій та економічній сферах. Деякі з основних особливостей валютного регулювання під час воєнних конфліктів включають:

- контроль капіталу;
- зміни в обмінному курсі;
- введення валютних обмежень;
- зміни в регуляторній політиці;
- вплив на зовнішні інвестиції.

Такі особливості валютного регулювання під час воєнного стану зазвичай відображають намагання урядів зберегти фінансову та економічну стабільність під час кризових ситуацій та воєнних конфліктів.

Під час періоду війни валютне регулювання може відігравати ключову роль у забезпеченні економічної стабільності, фінансової безпеки та забезпечення потреб національної оборони. Деякі з основних стратегій валютного регулювання під час воєнного конфлікту включають: контроль за валютним курсом; обмеження капіталовиборгів; створення особливих валютних фондів; регулювання зовнішньої торгівлі; стимулювання внутрішньої продукції.

У воєнний період валютне регулювання має на меті забезпечення економічної стійкості, фінансової безпеки та забезпечення необхідних ресурсів для проведення військових операцій.

Так, як на 2023 рік функціонування валютного ринку та його регулювання зазнали суттєвих змін, то варто зазначити наступне [2]:

✓ попри запровадження значних валютних обмежень здатність ринку до самозбалансування залишається низькою та наразі значною мірою залежить від продажу валюти НБУ;

✓ значна частина валюти в країну в період ВС надходить через офіційні канали на рахунки уряду, після чого напряму продається НБУ (тобто поза ринком). Отже, пропозиція валюти не «зустрічається» з попитом на ринку, що вимагає щоденних інтервенцій НБУ;

✓ стійкий дефіцит валюти за клієнтськими операціями має місце навіть попри те, що майже увесь обсяг купівлі та перерахування валюти за кордон під час періоду ВС здійснюється під імпортні операції: капітальні операції суворо обмежено;

✓ у період ВС сформувався також значний чистий попит за власними операціями банків. Це є наслідком операцій з українськими картками за кордоном на тлі значної вимушеної міграції. До ВС цей чинник був непомітним і не чинив жодного суттєвого впливу на стан ринку;

✓ у період ВС в галузевій структурі продажу валюти знизилась роль традиційних лідерів (АПК та ГМК), натомість зросла частка секторів ПЕК, ІТ та міжнародних гуманітарних установ. У структурі купівлі зросла частка сектору оборони, а частка споживчих товарів знизилась;

✓ офіційний курс в період ВС є фіксованим, курси операцій банків з клієнтами (крім карткових та готівкових) прив'язані до офіційного. Через валютні обмеження спред між безготівковим та готівковим курсами є значно більшим, ніж до війни.

Особливістю реалізації валютного контролю є застосування валютного нагляду, в основі якого відповідно до політики лібералізації валютного регулювання було передбачено власний аналіз та відповідальність, ризико-орієнтований підхід, аналіз суті операцій, а не форми.

В період воєнного стану законодавство змінюється досить швидко, скасовуються чинні або ж впроваджуються нові норми, а підприємці зобов'язані оперативно реагувати на ті зміни, які існують у сфері зовнішньоекономічної діяльності в Україні під час війни.

Хоча в законодавстві передбачено інструменти валютного регулювання на випадок надзвичайних подій у фінансовій системі країни, досвід показує, що в умовах впливу зовнішнього середовища виникає необхідність у встановленні нових заходів, а досвід України в цьому контексті у період введення воєнного стану виявився позитивним.

Список використаних джерел:

1. Антонюк О. Р., Дерманська М. О. ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ НА ПОЛОЖЕННЯ КОНТРОЛЮ. *Національний університет водного господарства та природокористування*, м. Рівне, Випуск 4(100), 2022 р.

2. Лупін Олексій Валютна політика в умовах воєнного стану. *Департамент відкритих ринків Національного банку України*, квітень 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/Currency_policy_conditions_martial_law_Lupin_or_2023-04.pdf?v=4

Козік М. Р.

Науковий керівник: к.е.н., доц., Татарин Н. Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах війни ситуація навколо фінансової політики в цілому, як і всього сектору національної економіки, кардинально змінилася. Через війну та бойові дії пріоритети фінансової політики змінилися на задоволення потреб оперативної підтримки та забезпечення належного і безперервного виконання місцевих бюджетів; забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та забезпечення життєво важливих потреб українців у воєнний період [1].

Органи державної влади навчилися швидко, якісно, ефективно та оперативно приймати рішення з метою підтримання фінансової стабільності держави. Було внесено зміни в сьгоднішніх місцевих бюджетах. Не тільки в виконавчих комітетах місцевих рад, місцевих державних адміністрацій, а й військово-цивільних адміністрацій.

Сьогодні, коли в Україні відбувається повномасштабне вторгнення країни-агресора, наша країна має використовувати ефективні інструменти впливу на соціально-економічні та політичні процеси. Тому зрозумілим постає питання фінансової політики, а особливо складнощів її реалізації в сучасних умовах.

Фінансова політика має відповідати інтересам усіх суб'єктів фінансових відносин і саме цей аспект є сьогодні найважливішим. Питання ефективної фінансової політики було і буде актуальним як в Україні, так і в усьому світі.

Фінансова політика в Україні в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальною та важливою. Воєнний стан може спричинити серйозні труднощі для економіки та фінансової системи країни, включаючи економічний спад, знецінення національної валюти та скорочення інвестицій. Тому державі необхідно забезпечити стабільність фінансової системи та економіки в цілому, а також підтримати розвиток економіки в умовах військового конфлікту.

Отже, для досягнення цілей можуть бути використані різноманітні інструменти фінансової політики, такі як монетарна політика, бюджетна політика, податкова

політика, регулювання фінансових ринків та інвестиційної діяльності [2]. Такі інструменти допоможуть забезпечити стабільність фінансової системи та зберегти довіру інвесторів та партнерів в умовах воєнного конфлікту.

Відносячи усе вищезазначене до сучасних інструментів підтримки економіки України за допомогою фінансової політики в умовах воєнного стану, варто виділити та обґрунтувати наступне:

- По - перше, це монетарна політика.

Монетарна політика може бути використана як важливий інструмент підтримки економіки України в умовах воєнного стану. Основна мета монетарної політики - забезпечення стабільності вартості грошей, зниження інфляції та створення сприятливих умов для розвитку економіки.

Умови воєнного стану можуть призвести до падіння довіри до національної валюти та збільшення інфляції. Тому важливо забезпечити стабільність курсу національної валюти та знизити інфляційний тиск. Для цього можуть бути використані такі інструменти монетарної політики, як: регулювання ставок рефінансування, контроль за розміром грошової маси, інтервенції на валютному ринку.

- По – друге, це бюджетна політика.

Бюджетна політика є одним з найважливіших інструментів державного управління, який може допомогти підтримати економіку України в умовах воєнного стану. Основні напрями бюджетної політики, які можуть бути використані в умовах воєнного конфлікту, наступні: збільшення обсягів видатків на оборону, підтримка соціальних програм, збільшення інвестицій, реформи управління бюджетними ресурсами.

В цілому, бюджетна політика може бути важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності та розвитку економіки.

- По – третє, це податкова політика.

Податковій політиці також варто приділити значну увагу. Ось декілька можливих напрямків податкової політики в воєнних умовах: зменшення податкового тягаря для бізнесу, підтримка соціальних програм, підтримка інвестицій, збільшення контролю за податковими надходженнями.

Отже, податкова політика може також бути важливим інструментом підтримки економіки України в умовах воєнного стану. Використання правильної податкової політики може забезпечити збереження бізнесів та стабілізацію економічного становища країни.

- По - четверте, це регулювання фінансових ринків.

Регулювання фінансових ринків може стати одним з сучасних інструментів підтримки економіки України в умовах воєнного стану. Регулювання фінансових ринків означає здійснення державних заходів для забезпечення стабільності фінансової системи та підтримки фінансового ринку.

Наприклад, регулювання банківської системи може допомогти зберегти довіру громадян та інвесторів до банків, знизити ризики фінансових криз та забезпечити фінансову стабільність. Додатково, держава може вживати заходів для забезпечення ліквідності фінансової системи, зокрема за допомогою фінансових інструментів, таких як ліквідність та розрахункова підтримка, що можуть забезпечити доступність коштів для підтримки економіки в умовах воєнного конфлікту.

- По – п'яте, це інвестиційна діяльність.

Інвестиційна діяльність підтримує економіку України також на значному рівні. Вкладання капіталу може сприяти розвитку підприємництва, науково-технічного прогресу, підвищенню виробничих потужностей, створенню нових робочих місць та збільшенню обсягу виробництва. Це може допомогти забезпечити економічний розвиток країни та зменшити його залежність від зовнішніх джерел фінансування.

В умовах воєнного стану, інвестиційна діяльність може бути дещо складнішою через зменшення інтересу інвесторів до ризикованого бізнесу. Тому держава повинна створювати сприятливі умови для приваблення інвестицій, зокрема, спрощувати процедури реєстрації бізнесу, знижувати податкове навантаження та забезпечувати стабільність економічного середовища.

Додатково, важливою може стати роль державних програм та фінансових інструментів, які сприяють інвестиційній діяльності в країні. Наприклад, програми підтримки малих та середніх підприємств, програми залучення іноземного капіталу та інші ініціативи, що забезпечують гарантії та підтримку інвесторам. Крім того, держава може залучати інвестиції через випуск облігацій та інших цінних паперів, що дозволяє забезпечити необхідні ресурси для підтримки економіки.

Отже, варто сказати, що сучасні інструменти підтримки економіки України в умовах воєнного стану мають на меті забезпечення стабільності та відновлення економічного розвитку країни під час конфлікту. Деякі з цих інструментів включають: макроекономічну стабілізацію, фінансову підтримку, розвиток інфраструктури, стимулювання підприємництва, розвиток експорту, що говорить про заходи здійснення фінансової політики, які допомагають покращити та стабілізувати національну економіку загалом та, звичайно, фінансову систему країни.

Список використаних джерел:

1. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (лютий 2023). НІСД, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-10>

2. Неізвєстна О.В., Григорук А.А., Литвин Л.М. СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 39. URL: <http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/26285/1/ertyui.pdf>

Котік Б.С.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Смолінська С. Д.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На даний час Україна перебуває в режимі війни, що відобразилося на усіх сферах життєдіяльності суспільства. Воєнний стан не міг не позначитися і на банківському секторі держави, зважаючи на кризу підприємницької діяльності, розбалансування фінансово-кредитної системи та зниження платоспроможності населення. Банківські установи постали перед фактом потреби діяти в нових умовах, залучати клієнтів, проводити фінансові операції та реагувати на ризики часто у форс-мажорних обставинах. Такий стан справ потребує глибокого дослідження причин та наслідків виникнення непередбачених ситуацій у банківському секторі, зважаючи на сучасні трансформаційні зміни та обґрунтування перспектив його розвитку на майбутнє.

На рівні держави з початку війни було здійснено заходи щодо оптимізації функціонування банківського сектору в умовах воєнного стану. Так, Правлінням Національного банку України було прийнято Постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» №18 від 24 лютого 2023 року, яка визначила основний порядок роботи банків в умовах війни [1]. Цією Постановою було визначено порядок забезпечення роботи банків та їх відділень в безперервному

режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення, але з урахуванням обмежень щодо видачі готівки.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022р. № 2120-ІХ. було змінено правила щодо надання послуг з кредитування банками та небанківськими фінансовими установами [2]. Зокрема:

- у разі невиконання зобов'язань за договором про споживчий кредит забороняється збільшувати відсоткову ставку за користування кредитом, окрім випадків, коли встановлення змінюваної відсоткової ставки передбачено кредитним договором чи договором про споживчий кредит;
- споживач звільняється від обов'язку сплати кредитодавцю неустойки (штрафу, пені) та інших платежів у разі допущення такого прострочення;
- у випадку прострочення виконання зобов'язань за споживчим кредитом споживач не нестиме відповідальності у період воєнного стану та у 30-денний строк після дня його припинення або скасування;
- не передбачено скасування відсотків за користування кредитними коштами – таке нарахування є цілком правомірним з боку кредитора.

Незважаючи на активні воєнні дії на значній території України банківський сектор може похвалитися відносною стабільністю функціонування. Так, хоча у 2022 році кількість відділень банківських установ в країні скоротилася, проте банки відновлювали роботу своїх мереж у звільнених регіонах. Наразі майже 70% всіх відділень даної мережі припадає на системно важливі банки, третина – на відділення інших банків. Скороченням банками кожного п'ятого відділення та персоналу зумовлене розташуванням їх у регіонах, де велися чи наразі відбуваються активні бойові дії, а, отже, попит на банківські послуги нижчий. [3].

В той же час Національний банк України та системно важливі банки створили мережу відділень банків України, які будуть працювати та надавати необхідні послуги клієнтам навіть під час блекауту, оскільки країна пережила період масованих обстрілів, внаслідок чого банківський сектор отримав досвід тривалої відсутності електропостачання Ця мережа вже налічує понад 2300 відділень і отримала назву POWER BANKING. Ці відділення забезпечені резервними каналами зв'язку та альтернативними джерелами енергії, додатковим персоналом та посиленою інкасацією готівки [4].

Протягом 2019-2022 рр. відбулося зменшення кількості платоспроможних банків з 75 до 67 одиниць, причому у 2022 році відбулося зменшення кількості банківських установ на 4 позиції, зокрема на дві з них – із державним російським капіталом (це зменшення відбулося в лютому 2022 року) [5]. Зокрема, було ліквідовано російські банки АТ «Міжнародний резервний банк» та ПАТ «Промінвестбанк».

Така динаміка відбувалася за рахунок зменшення кількості державних банків зі 5 до 4, іноземних – з 20 до 16 і приватних з 50 до 47 протягом 2019-2022 рр. Водночас за рік частка державних банків зросла на 3.9 в.п. та перевищила половину чистих активів сектору – 50.6%.

7 лютого 2023 року Національним банком України було віднесено банк «Форвард», який займав 0.1% чистих активів банківського сектору, до категорії неплатоспроможних через неприведення ним своєї діяльності у відповідність до вимог законодавства [5].

Треба сказати, що банківський сектор демонстрував непогані результати своєї діяльності протягом 2022 року. Протягом останніх восьми років кількість банківських установ в Україні зменшилася майже наполовину: у 2015 році у банківському секторі функціонувало 117 установ, а в 2022 році їх кількість скоротилася до 67. Загальні активи банків у загальних балансових показниках протягом 2015-2022 рр. зросли з 6,4 до 15,2% (на 8,8%), чисті активи – з 2,8 до 14,6% (на 11,8%), а валові кредити суб'єктам

господарювання зменшилися з 1,3 до 0,7% (на 0,6%). Кошти суб'єктів господарювання у загальних балансових показниках діяльності банків протягом досліджуваного періоду зменшилися з 23,5 до 17,9% (на 5,6%).

Щодо фінансових результатів, то протягом 2015-2017рр. у банківському секторі спостерігалися від'ємні результати діяльності банківських установ, проте починаючи з 2018 року спостерігається прибуткове функціонування банків, навіть незважаючи на пандемію та воєнні дії в Україні. Це можна пояснити скороченням кількості банків протягом досліджуваного періоду та вибуттям з ринку недієздатних та неплатоспроможних фінансових установ.

Окремо слід звернути увагу на функціонування банків у 2022 році та порівняти ці показники із 2021 роком, проаналізувавши таким чином вплив війни на стан банківського сектора. Так, у 2022 році відбулося зростання загальних та чистих активів у загальних балансових показниках банківського сектора порівняно із 2021 роком. Збільшення активів відбувалося передусім завдяки зростанню вкладень у кошти в інших банках та в депозитні сертифікати Національного банку України.

Також у 2022 році варто відмітити притік коштів фізичних осіб та господарюючих суб'єктів у банки у національній та в іноземній валюті порівняно із 2021 роком, про що вже згадувалося вище. В той же час спостерігається зменшення кількості кредитів, виданих фізичним та юридичним особам, що є закономірним явищем, зважаючи на ризики, які притаманні воєнному стану в країні. Іншими словами, попит на кредити залишався кволим, надалі збільшувалася частка непрацюючих кредитів, втрати від кредитного ризику зростали, тому чистий кредитний портфель скорочувався. Загалом, кредитний ризик залишається ключовим поряд із посиленням інших ризиків банківських установ.

У 2022 році спостерігався значний ріст відрахувань банків у резерви – з 3,4 млрд. грн у 2021 році до 118,8 млрд. грн у 2022 році. Ці дії не завадили банківському сектору отримати прибуток за 2022 рік і вагому роль при цьому відіграло подальше підвищення комісійних та процентних доходів.

Таким чином, незважаючи на значні трансформації, які зумовлювалися нестабільною ситуацією в країні, пандемічними тенденціями в державі та у світі, а також активними воєнними діями на значній території України, банківському сектору вдалося зберегти стабільні позиції на ринку. Ситуація щодо воєнного стану може мати довготривалий ефект, тому банківському сектору потрібно розуміти, яким чином діяти на перспективу, враховуючи очевидні та приховані ризики такої ситуації.

Банки повинні розуміти, яким чином відновити кредитування у масштабах довоєнного періоду, втримуючи та підтримуючи таким чином своїх клієнтів. Фінансові установи повинні стабілізувати свої бізнес-моделі в умовах тривалої війни. Потрібно працювати з кредитними ризиками, оскільки саме вони будуть домінуючими для банків в подальшому.

Національний банк України в кінці року представить аналіз стійкості банківських установ та банківського сектора загалом, на основі чого можна буде оцінити реальний розмір регулятивного капіталу, з'ясувати достатність формування резервів та коректність відображення якості кредитного портфеля. На основі цього аналізу можна буде визначити умови скасування тимчасових регуляторних послаблень та строки відновлення капіталу банками. Також прогнозується потреба підтримки акціонерів для деяких банків, зважаючи на їх проблеми з відновленням капіталу, проте планується отримання достатнього прибутку більшістю фінансових установ банківського сектору. На основі проведення оцінки стійкості роботи банків можна буде визначити стратегічні напрями операцій з непрацюючими активами.

Загалом, банківський сектор залишається високоліквідним за рахунок припливу коштів клієнтів. Проте зберігаються ризики, зважаючи на подальше зниження частки строкових коштів. У напрямі стимулювання банків покращувати строкову структуру

Національним банком забезпечується підвищення резервних вимог для коштів на вимогу та для коштів на поточних рахунках. Банківські установи повинні приділяти максимум уваги управлінню своєю ліквідністю відповідно до вимог процентної політики, що стимулюватиме строкові вклади населення.

Список використаної літератури

1. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова НБУ від 24.02.2022р. № 18. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/pb22027?ed=2022_05_19 (дата звернення: 04.10.2023).
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022р. № 2120-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T22120?an=1> (дата звернення: 07.10.2023).
3. За 2022 рік банки скоротили кожне п'яте відділення - огляд банківського сектору від НБУ | Think brave. Think brave | Останні новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/news/217614_za-2022-rk-banki-skorotili-kozhne-pyate-vddlennya---oglyad-bankvskogo-sektoru-vd-nbu (дата звернення: 10.10.2023).
4. Power Banking. Power Banking. URL: <https://power.bank.gov.ua/> (date of access: 07.10.2023).
5. Огляд банківського сектору. Лютий 2023. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-02.pdf?v=4 (дата звернення: 10.10.2023)

Муцин Н.І.

Науковий керівник: д.е.н., проф., Ватаманюк-Зелінська.У.З
Львівський національний університет імені Івана Франка

РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Податкова система відіграє ключову роль в успішному розвитку будь-якої країни, впливаючи на безліч аспектів її розвитку. В Україні податкова система поступово еволюціонує та покращується заради створення «постійного двигуна» фінансової стійкості. Але, виявилось, що для самої України важливішою є не константність податкової системи, а можливість її оптимізації. У варіаційних умовах сучасного світу, де політичні, економічні та соціальні обставини змінюються досить стрімко. 24 лютого 2022 року Україна запровадила воєнний стан через військову агресію з боку росії. Вище описані причини зумовили зміни завдань державного керівництва, і тепер основним є не удосконалення економіки, а її існування.

Економічна стійкість держави в умовах протистояння залежить зокрема від активізації бізнес-діяльності, її здатності ефективно протистояти викликам часу. Як виявилось, працювати в умовах війни підприємці та бізнес здатні відносно стабільно, а це запорука наповнення державного бюджету країни, підтримки працюючого населення в умовах воєнного стану та збереження його платоспроможності. Саме тому уряд країни зосередився на запровадженні ініціативи щодо мотиваційних пріоритетів і механізмів стимулювання, які будуть спрямовані на підтримку підприємництва під час війни. Ці ініціативи необхідні для послаблення вимог до кредитування, ведення бізнесу, можливості релокації з територій, де ведуться активні бойові дії тощо [1, с. 259].

Основними для впорядкування податкових відносин та, зразу із ними, базами для утворення податкової системи та вибору інструментів її здійснення є законодавство. Дякуючи впровадженню численних змін у законодавстві в період воєнного стану щодо державних та місцевих податків, здобуток вищезазначених цілей

стало потенційним. Загальними змінами в податковій системі стали положення про права платників єдиного податку 1 та 2 групи щоб не сплачувати єдиний податок та про можливість переходу платників податків на систему сплати єдиного податку 3 групи зі ставкою 2%. Але, в Податковому кодексі України також існують 2 законодавчі норми, котрі складають певну колізію. Одна з них, що була згадана вище має цікавий характер. Друга норма є основною та була прийнята парламентом після двох місяців порівняно з першим законом 2260 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» [3], який передбачає, що платники податків можуть не виконувати податкові зобов'язання на весь період воєнного стану, зокрема, щодо сплати податків та зборів, якщо вони не здатні це зробити. Але, в таких випадках, платник мусить довести свою неможливість сплати податковим органам.

Отже, для того щоб спростити саму систему оподаткування, враховуючи нинішні тенденції нам потрібно орієнтуватися на рівні, притаманні кращим світовим прикладам, ту ж Швейцарію чи Литву (що є абсолютно реальною метою, врешті-решт такий проект не важчий ніж побудова електронної системи публічних закупівель Prozorro, вітчизняної розробки світового рівня, яка вже отримала багато міжнародних нагород).

Також потрібно зменшити основний перелік пільгових ставок і скасувати певні спеціальні режими оподаткування, також в тому числі для фізичних осіб-підприємців, аграріїв та інших. Як би це смішно не звучало, але уся система оподаткування мусить стати певною «спрощеною системою». Також шляхом розширення бази оподаткування і налагоджування занижених пільгових рівнів ставок оподаткування можна буде зменшити також ті рівні податкових ставок які є порівняно вищими.

Також необхідно прагнути до абсолютного зниження навіть нинішніх, помірних ставок оподаткування. Хоча стовідсоткових гарантій тут бути не може, але досить впевнено можна розраховувати що нижчі податки з часом призведуть до пожвавлення інвестиційної активності, при цьому сумарні податкові надходження, після початкового падіння, перевершать попередні рівні. Наприклад, у 2010-2017 роках, коли Великобританія знизила податок на прибуток підприємств із 28% до 19%, надходження від нього до бюджету подвоїлися із 32 до 63 мільярдів фунтів. Навіть попередній досвід самої України із застосуванням низьких податкових ставок до бізнесу у сфері ІТ демонструє як спочатку малопомітна галузь економіки може через якийсь період стати прикладом для інших: так, з 2014 до 2021 року галузь ІТ виросла в реальному вимірі на 48%, тоді як загальний ВВП лише на 4%. При цьому не треба припускатися догматизму, і є деякі винятки які можна оподатковувати навіть більш високо ніж зараз, наприклад це стосується акцизів на алкоголь, тютюн та пальне [2].

Список використаних джерел:

1. Чернюк Т.В., Юрчишена Л.В. Система оподаткування в умовах війни: правовий та фінансовий аспекти. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12852/12757>.

2. Податкова реформа та її хронологія. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3691473-podatкова-reforma-ta-ii-hronologia.html>

3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» №2260-IX від 27.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-20#Text>

Нюхняєва Л. С.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О. А.,
Львівський національний університет імені Івана Франка

МОДИФІКАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Податкова система відіграє ключову роль в успішному розвитку будь якої країни, як основний фінансовий ресурс, впливаючи на безліч аспектів її розвитку. В Україні функціонування податкової системи постійно еволюціонує та вдосконалюється задля створення «вічного двигуна» фінансової стійкості. Однак, виявилось, що для самої держави важливішою є не константність податкової системи, а можливість її адаптації та оптимізації. У варіаційних умовах сучасного світу, де економічні, соціальні та політичні обставини змінюються швидко, необхідність адаптації податкової системи та її гнучкість стає критичною.

24 лютого 2022 року в Україні запровадили воєнний стан внаслідок військової агресії та повномасштабного вторгнення з боку росії. Зазначені обставини зумовили зміни завдань державного керівництва, і тепер основним є не покращення економіки, а її збереження. Економічна стійкість держави в умовах протистояння залежить зокрема від активізації бізнес діяльності, її здатності ефективно протистояти викликам часу. Як виявилось, працювати в умовах війни підприємці та бізнес здатні відносно стабільно, а це запорука наповнення державного бюджету країни, підтримки працюючого населення в умовах воєнного стану та збереження його платоспроможності. Саме тому уряд країни зосередився на запровадженні ініціативи щодо мотиваційних пріоритетів і механізмів стимулювання, які будуть спрямовані на підтримку підприємництва під час війни. Ці ініціативи необхідні для послаблення вимог до кредитування, ведення бізнесу, можливості релокації з територій, де ведуться активні бойові дії тощо.

До основних механізмів забезпечення функціонування економічної системи можна віднести: механізм формування доходів бюджетів, механізм здійснення видатків бюджетів, механізм перерозподілу доходів і видатків між бюджетами, механізм збалансування бюджетів, механізм державного кредитування та механізм функціонування державних цільових позабюджетних фондів [1, с. 75].

Узагальнюючи різні погляди можна сказати, що механізмом є різні підходи до формування і реалізації податкової політики, а його трансформаціями є спроби адаптації до мінливих економічних умов, першочергово в частині законодавчого процесу та адміністрування. Окрім того, трансформація механізму є природним процесом його пристосування до цілей, визначених державою на певний період, а також зовнішніх умов, які сьогодні для України є несприятливими внаслідок розгортання повномасштабної війни.

В свою чергу податкова система виступає основою для реалізації механізмів податкової політики для досягнення визначених цілей, таких як забезпечення стійкості бюджету, підтримка економічного розвитку та стимулювання підприємницької діяльності.

Сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому Податковим Кодексом порядку, становить податкову систему України [2]. Ключовим для впорядкування податкових відносин та, одночасно із тим, базою для формування фіскальної політики і вибору інструментів її реалізації є законодавство. Завдяки впровадженню ряду змін у законодавстві у період воєнного стану стосовно загальнодержавних та місцевих податків, досягнення вищезазначених цілей стало можливим.

Основними змінами для податкової системи в законодавстві виступили положення щодо права платників єдиного податку 1-ої та 2-ої групи не сплачувати

єдиний податок та можливість переходу платників податків на систему сплати єдиного податку 3-ої групи зі ставкою 2%. Зважаючи на нестабільність податкової системи, було б доречно чітко врегулювати у Податковому кодексі України, що зазначена загальна норма не поширювалася на платників єдиного податку 1 та 2 груп щодо звільнення від сплати єдиного податку з 1 квітня 2022 року.

Окрему увагу необхідно звернути на Закон України від 15 березня 2022 року No 2120-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» яким внесено зміни до правил оподаткування благодійної допомоги.

Зокрема, вищевказаним законом внесено зміни до п. 165.1 ст. 165 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) щодо звільнених від ПДФО доходів фізичних осіб у вигляді благодійної допомоги. [3].

Даний закон передбачає внесення зміни щодо:

- звільнення від ПДФО допомоги, наданої фізичним особам від вітчизняних благодійників. Звільнення діє під час воєнного чи надзвичайного стану та стосується учасників бойових дій, працівників службових організацій та фізичних осіб, які мешкають на територіях з бойовими діями;
- звільнення від ПДФО закордонних благодійників при наданні допомоги фізичним особам, які постраждали внаслідок бойових дій чи форсмажорних обставин під час воєнного стану;
- звільнення від ПДФО цільової та нецільової допомоги, що надається постраждалим під час збройної агресії росії, Немає обмежень щодо території мешкання, але допомогу слід передавати через державний чи місцевий бюджет або благодійні організації.

Крім того, Законом України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану” від 01.04.2022 р. No 2173-ІХ передбачено щодо Єдиного податку III-ої групи (ставка 2%) наступні умови:

- ❖ переоплати з податку на прибуток підприємства та авансові внески, які існують на момент переходу такого суб'єкта на сплату єдиного податку за ставкою 2%, можуть бути зараховані у погашення майбутніх грошових зобов'язань після відновлення сплати податку на прибуток;
- ❖ платник, який протягом року перейшов на сплату єдиного податку за ставкою 2% та у цьому ж році відновлює сплату податку на прибуток, складає та подає податкову декларацію з податку на прибуток наростаючим підсумком з початку календарного року.

Введення зазначених змін до Податкового кодексу України у період воєнного стану, зокрема щодо Єдиного податку III-ої групи (ставка 2%), мало деякі плюси:

1. Розширення кола платників єдиного податку: Включення юридичних осіб, сприяє залученню більшої кількості підприємств до цієї спрощеної системи оподаткування. Це може стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу і підтримати діяльність великих компаній, спрощуючи їх податковий аспект.
2. Використання переоплат та авансових внесків: Зарахування переоплат з податку на прибуток підприємств та авансових внесків у погашення майбутніх грошових зобов'язань після відновлення сплати єдиного податку дозволяє платникам зберігати свої фінансові ресурси та певний рівень ліквідності.

До змін для загальнодержавних податків, а саме податку на додану вартість в законодавстві також можна віднести положення закону “Про внесення змін до розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо ставок акцизного податку на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану” від 21.09.2022 No 2618-ІХ. У середині березня 2022 року, Верховна Рада прийняла закон, який надає додаткові податкові пільги з метою підтримки бізнесу під час воєнного стану. Один із

основних заходів - утримання цін на паливо. Згідно з цим законом, на період дії воєнного стану, було встановлено нульовий акциз і знижений ПДВ з 20% до 7% на паливо.

Вищенаведеним законом від 21.09.2022 № 2618-IX передбачено повернення акцизів на моторне пальне з наступними ставками: для бензину і дизельного пального - EUR100 за кожні 1000 літрів, а для скрапленого газу, бутану, ізобутану, альтернативного моторного пального і біодизеля – EUR52 за кожні 1000 літрів. При цьому ставка ПДВ для всіх видів пального залишалася на рівні 7%. [4].

При цьому, та обставина, що протягом лютого – травня 2022 року були наявні постійні технічні збої та помилки у функціонуванні ЄРПН є загальновідомою та не потребує доказування (ч. 3 ст. 78 КАС України), що, зокрема, підтверджується тим, що Верховна Рада України Законом № 2876-IX від 12.01.2023 доповнила підрозділ 2 розділу XX Податкового кодексу України пунктом 89, яким збільшено граничні строки реєстрації податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних, зокрема й через проблеми функціонування ЄРПН та пунктом 90, яким зменшено розмір застосовних штрафних санкцій за порушення граничних строків реєстрації податкових накладних. [5].

Колізією в даному питанні виступили строки реєстрації податкових накладних для контрагентів платників ПДВ, граничні строки яких був встановлений до 15 липня 2022 року в той час, як платник ПДВ був зобов'язаний зареєструвати накладні до 30 червня 2022 року. Не дивлячись на це, платникам ПДВ доводилось оскаржувати податкові повідомлення-рішення, щодо застосування штрафних санкцій за несвоєчасну реєстрацію податкових накладних.

Ключову роль у податкових реформах воєнного часу відіграли Закони №2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» та №3050-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно» [5].

Одна зі змін стосується визначення дат початку та завершення активних бойових дій або тимчасової окупації. Інша зміна стосується періоду, за який не сплачується податок на нежитлове майно на територіях активних бойових дій або тимчасово окупованих територій. Згідно зі змінами, внесеними Законом № 3050-IX, з 1 січня 2023 року такий податок не сплачується з першого дня місяця, у якому визначена дата початку активних бойових дій або тимчасової окупації, до останнього дня місяця, у якому завершено такі події.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що аналізуючи механізм податкової політики України в умовах війни, однією з основних трансформацій стала зміна пріоритетів функцій політики. Перед воєнним періодом переважала фіскальна складова політики, внаслідок чого регуляторна та стимулююча функції були менш пріоритетними. Події останнього року зумовили зміни, що були впроваджені з метою захисту національного підприємницького сектору, внутрішнього ринку та підтримки загальної економіки України.

З початком повномасштабної війни уряд України реалізував кроки, спрямовані на підтримку вітчизняного бізнесу, спрощення умов господарювання, усунення бар'єрів та оптимізацію перерозподілу фінансових ресурсів. Більшість заходів мають на меті забезпечення підтримки бізнес-сектору та створення оптимальних умов для його функціонування. Основним аспектом забезпечення стійкості податкової політики сектору є збереження ефективності системи, що протистоїть негативному впливу, який може серйозно підірвати економічні процеси.

Головною метою функціонування податкової системи є розробка оптимальної стратегії та тактики реалізації податкової політики, яка б забезпечувала ефективність її інструментів та формування стабільної системи. Дослідження, що акцентуються на проблематиці підтримки стійкості податкової системи в умовах сучасної реальності, є надзвичайно актуальна для економічної стабільності країни.

Список використаних джерел:

1. Руденко В.В. Ідентифікація функціональних складових фіскального механізму регулювання інвестиційного розвитку національної економіки. *Економіка та держава*. Вінниця, 2020. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2020/12.pdf.
2. Податковий кодекс України: Закон від 02.07.2023 No 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. No 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.
4. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо ставок акцизного податку на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 21.09.2022 No 2618-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2618-IX#Text>.
5. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо відновлення обмеження перебування грального бізнесу на спрощеній системі оподаткування: Закон України від 12.01.2023 No 2876-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2876-20#Text>.

Огребчук В.А.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Смолінська С. Д.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Події сьогодні, війна росії проти України, охоплюють усі сфери життєдіяльності суспільства, і діяльність підприємств – не виняток. Підприємства мають обов'язок щодо складання фінансової звітності. Війна вплинула на здатність власників або уповноважених осіб забезпечити організацію бухгалтерського обліку та фіксування фактів здійснення усіх господарських операцій.

Економічний вплив війни відчутний для звітності компаній та їхнього бухгалтерського обліку. Зокрема, до чинників такого впливу відноситься: залежність від російського чи білоруського ринків; наявність дочірніх компаній або активів в Росії, Білорусі або в зоні бойових дій; пов'язаність з особами, що перебувають під санкціями. Оскільки тривалість та вплив війни передбачити зовсім неможливо, тому цей вплив необхідно переглядати регулярно.

В умовах війни забезпечення **безперервності діяльності підприємства** потребує проведення аналізу щодо чутливості декількох можливих сценаріїв аби визначити, чи є суттєва невизначеність щодо здатності компанії продовжувати діяльність безперервно. Це потребуватиме додаткового розкриття інформації у фінансовій звітності. При необхідності розгляду доцільності складання звітності на основі принципу безперервності діяльності, підприємство має розглянути усю інформацію про вплив деяких обставин на майбутню діяльність принаймні протягом 12 місяців із дати звітності або після підписання фінансової звітності. Однак необхідно враховувати більший термін. Оцінку безперервності діяльності слід завжди оновлювати до дати затвердження фінзвітності [1].

Підприємствам також необхідно розкрити **можливий вплив у звіті про управління** при повідомленні про основні ризики та невизначеності, якщо подальший можливий розвиток подій може привести до негативних відхилень від прогнозів компанії. Під впливом невизначеності суджень та оцінок, окрім впливу на безперервність діяльності компаніям необхідно переглянути і інші сфери, зокрема:

- бухгалтерські оцінки;
- оцінки справедливої вартості;
- зменшення корисності активів;
- оцінка очікуваних кредитних збитків;
- облік хеджування;
- вплив на контрактні угоди та обтяжливі контракти;
- інші вимоги до розкриття фінансової звітності.

Слід зауважити, що універсального переліку заходів, які компанії повинні впроваджувати в умовах воєнного стану, немає. І в багатьох ситуаціях підприємства мусять діяти самостійно. Однак одними із орієнтирами є:

- спершу слід впевнитись/переконатись, що усі первинки й реєстри бух обліку є наявними та доступними;
- необхідно протестувати активи на предмет їхнього знецінення;
- варто переглянути чи є актуальним та оцінити величину резерву сумнівнх боргів та забезпечень;
- не зайвим буде ініціювати процедуру списання пошкодженого, утраченого чи знищеного майна як такого, що вже не відповідає критеріям визнання його активом [2].

Якщо у воєнний період звітність не була оприлюднена в передбачені для цього терміни, підприємство без негативних для себе наслідків зможе зробити це протягом трьох місяців після припинення / скасування воєнного стану. Так, відповідно **Закону № 2115 «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни»** [3] у період дії воєнного стану, а також протягом трьох місяців після його припинення чи скасування особи, відповідальні за своєчасне та в повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності, звільняються від відповідальності за порушення строків оприлюднення річної фінзвітності з відповідними аудиторськими звітами, звітом про управління тощо. Юрособи, які зобов'язані оприлюднювати річну фінзвітність разом із відповідними звітами, оприлюднюють таку звітність у повному обсязі згідно із законодавством протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неоприлюднення. Слід зауважити, що дані пільги не поширюються на ті підприємства, які наділені бюджетними повноваженнями згідно із законодавством.

Також, відповідно до Закону №2115, вищенаведені пільги не поширюються на податкові правовідносини. Тобто, до податкової декларації з податку на прибуток, яку підприємства продовжують подавати (за виключенням випадків, коли підприємство не має такої фізичної можливості у зв'язку з бойовими діями), фінансова звітність за нормами Податкового кодексу України, обов'язкового додається [4]. Отож, підприємства за загальною системою, які за законом мають оприлюднювати свою фінансову звітність, даною пільгою скористатися можна лише частково, адже в разі не подання фінансової звітності в складі податкової декларації з податку на прибуток, така податкова звітність буде не прийнята.

До того ж, не потрібно затягувати і з **аудитом фінансової звітності**, адже 3 місяці після скасування воєнного стану це доволі короткий проміжок часу, більш того, деякі процедури аудиту не вдасться виконати через значний розрив між датою балансу і датою аудиту, а це може призвести до зміни думки аудитора по окремим статтям фінансової звітності.

Отож, як бачимо в умовах війни України, фінансова звітність підприємства набуває ряду особливостей та вимагає специфічного підходу до складання та аналізу. Слід звернути більшу увагу до наступних ситуацій:

1. *Збільшення ризиків та невизначеності*: Умови війни створюють більше ризиків для підприємства, таких як ризик втрати активів, припинення діяльності, падіння попиту тощо. Це вимагає більшої уваги до ризикового управління та розробки стратегій мінімізації втрат.
2. *Зміна фінансових показників*: Умови війни можуть призвести до значних змін у фінансових показниках підприємства. Наприклад, зменшення обсягів продажів, збільшення витрат на безпеку, реорганізація постачальницької ланцюга тощо. Підприємство повинно бути готовим до аналізу та відстеження цих змін.
3. *Важливість додаткової звітності*: В умовах війни, де загрози та ризики зростають, може знадобитися додаткова фінансова звітність, щоб надати більше інформації стейкхолдерам про стан підприємства та його можливі перспективи.
4. *Важливість гнучкості та адаптації*: Підприємства повинні бути готовими до швидкої адаптації до змін в умовах війни. Це може включати в себе перегляд стратегій, зміни в управлінській політиці, реорганізацію фінансових операцій тощо.
5. *Специфічні вимоги до аудиту та контролю*: Аудитори та контролери повинні бути особливо уважними в умовах війни, оцінюючи ризики та відповідність фінансової звітності стандартам та правилам.

Можна сказати, що фінансова звітність підприємства в умовах війни вимагає особливої уваги, гнучкості та проактивності. Підприємства повинні бути готовими до вирішення нових викликів і забезпечувати якість та достовірність фінансової інформації.

Список використаних джерел

1. Як війна впливає на фінзвітність: роз'яснення Аудиторської палати. «Дебет-Кредит» - Бухгалтерські новини. URL: <https://news.dtk.ua/accounting/reposts/75705-iaak-viina-vplivaje-na-finzvinitnist-roziasnennia-auditorskoyi-palati> (дата звернення: 02.10.2023).
2. Фінзвітність за I півріччя 2023 року: орієнтир для підприємств. Інтерактивна бухгалтерія. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/147474>
3. Закон України №2115 «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text> (дата звернення: 02.10.2023).
4. Дмитро Сушко. Фінансова звітність в період воєнного стану: що змінюють закони №2115 та №2435 | Think brave. Think brave | Останні новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/216571_fnansova-zvtnst-v-perod-vonnogo-stanu-shcho-zmnyuyut-zakoni-2115-ta-2435 (дата звернення: 02.10.2023).

Олійник О. І.

Науковий керівник – к. е. н., доц. Ясіновська І. Ф.
Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ СТАНУ ТА СТРУКТУРИ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ ТА СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Суб'єкт підприємницької діяльності є основною організаційно-виробничою силою економічної системи будь-якої країни. Ефективна їх діяльність є основою забезпечення формування та збільшення ВВП, розвитку науки та стимулювання науково-технічного прогресу, обороноздатності держави, простого та розширеного відтворення, подолання безробіття та вирішення інших питань. соціальні проблеми [3].

Зміни в економічних умовах, такі як фінансові кризи, геополітичні конфлікти, пандемії та торгові війни, поставили перед малими підприємствами низку нових викликів і можливостей. Малі підприємства є суттєвим гравцем в сучасній економіці, вони створюють робочі місця та сприяють регіональному розвитку. Проте, їхній успіх залежить від ефективного управління ресурсами та здатності адаптуватися до змін. Аналіз структури оборотних активів стає важливим інструментом для оцінки фінансової стабільності та перспектив розвитку малих підприємств в умовах сучасних економічних викликів.

При безпосередньому аналізі оборотних активів визначають структуру оборотних активів, тенденції та причини її зміни, здійснюють розрахунок показників, які показують на скільки ефективне формування, заміна та використання оборотних активів, законність проведення тих чи інших операцій з оборотними активами [1].

Розподіл активів може бути важливим показником для оцінки фінансової стійкості та ліквідності малих підприємств. Так, проаналізувавши структуру оборотних активів (табл. 1) можна побачити, що підприємства демонструють ріст активів та зміни в їхній структурі протягом трьох років.

Таблиця 1

Структура оборотних активів малих підприємств, які працюють у сфері фінансової та страхової діяльності за 2019-2021 рр.*

	Вартість оборотних активів, тис. грн			Структура, %			Зміни в структурі, тис. грн	
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019-2020	2020-2021
Усього	175783021,8	191493063,5	250417220,2	100	100	100	15710041,7	58924156,7
Запаси	2182994,9	2287899,3	2792030,6	1,2	1,2	1,1	104904,4	504131,3
Поточні біологічні активи	373,7	213,3	1,3	0,0	0,0	0,0	-160,4	-212,0
Дебіторська заборгованість	133691252,1	148519507	205382425,5	76,1	77,6	82,0	14828254,9	56862918,5
Поточні фінансові інвестиції	25711025,4	27340038,4	24879141	14,6	14,3	9,9	1629013	-2460897,4
Грошові кошти	9461385,2	10515796,1	12487710,8	5,4	5,5	5,0	1054410,9	1971914,7
Витрати майбутніх періодів	337970,7	524565,4	302181,3	0,2	0,3	0,1	186594,7	-222384,1
Інші оборотні активи	4398019,8	2305044	4573729,7	2,5	1,2	1,8	-2092975,8	2268685,7

*складено за даними [2]

Варто сказати про кожен з оборотних активів окремо:

Спостерігалася тенденція зростання запасів впродовж 2019-2021 рр, але відносна структура цього активу знизилася з 1,2% до 1,1%.

Відносно невелику частку у структурі оборотних активів займали поточні біологічні активи, вартість та частка який скорочувалися впродовж досліджуваних років.

Дебіторська заборгованість значно збільшилася впродовж досліджуваного періоду і займає найбільшу частку у структурі оборотних активів (82,0%). Це може

свідчити про збільшений обсяг кредитів, які надають підприємства, або про зменшення швидкості стягнення боргів. Частка поточних фінансових інвестицій зменшилася з 14,6% до 9,9%. Питома вага грошових коштів була на рівні 5%. *Витрати майбутніх періодів склали незначну частку у структурі оборотних активів цих малих підприємств. Вартість інших оборотних активів збільшилася в 2021 році, але спочатку було значне зменшення в 2020 році. Їх частка в структурі оборотних активів зменшилась з 2,5% до 1,8%. Зміни в структурі можуть свідчати про динаміку та адаптацію фінансових ресурсів малих підприємств під впливом ринкових умов і стратегій управління.*

Отже, аналіз оборотних активів малих підприємств за період з 2019 по 2021 роки є важливим етапом для розуміння їх фінансової стабільності та ліквідності. Розподіл активів та їх структура можуть вказувати на ключові аспекти управління ресурсами підприємств. Відзначається загальний ріст оборотних активів протягом трьох років, який свідчить про збільшення активності підприємств та можливе розширення їхньої діяльності.

Список використаних джерел:

1. *Снаговська О. О. Аналіз оборотних активів підприємства. Фінансові інструменти сталого розвитку економіки: матеріали IV Міжнар. науково-практ. конф., м. Чернівці, 12 трав. 2022 р. С. 365–367. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5145/2022%2036ірник%20матеріалів%20IV%20конференції%20ФІНАНСОВІ%20ІНСТРУМЕНТИ%20СТАЛОГО%20РОЗВИТКУ.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=365>*
2. *Оборотні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства. Держстат. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pok_bal_pidpr/oa_pved_roz_13_20_u_e.xlsx.*
3. *Yasinovska I., Myshchychyn I. Features of forming of business environment in Ukraine. Przedsiębiorstwo i Region, 2018. P. 7-15. URL: <https://repozytorium.ur.edu.pl/server/api/core/bitstreams/57a942ae-c080-44b2-8f21-82c7e5e33d05/content>.*

Серкез Х. І.

Науковий керівник – к. е. н., доц. Сич О. А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

РЕГУЛЮВАННЯ ПРОДАЖУ ЕЛЕКТРОННИХ СИГАРЕТ ТА ТЮТЮНОВІСНИХ ВИРОБІВ ДЛЯ ЕЛЕКТРИЧНОГО НАГРІВАННЯ В УКРАЇНІ

Тютюновий ринок за останні роки суттєво змінився, адже допоки уряд різних країн намагався зменшити попит на традиційні сигарети та тютюнові вироби, та докладав зусиль, щоб цей продукт повільно виходив з їхнього культурного ландшафту, на виході традиційні сигарети та тютюнові вироби скрізь тримали двері для нових пульмонологів- електронних сигарет (е-сигарети) та тютюновмісних виробів для електричного нагрівання (ТВЕН), які стали одними з найбільш популярних субкультур, особливо серед молоді. Отож, тепер країни почали поступово адаптовуватись вже до цих змін, розробляючи нове регулювання та підходи до їхнього оподаткування.

Електронні сигарети являють собою портативні пристрої для нагрівання рідини, що генерують пару. Рідина для них можуть бути з нікотином або без.

Системи для електричного нагрівання тютюну діють за схожим принципом, але нагрівають не рідину, а ТВЕНи- так звані стіки. Система не спалює тютюн в стіках, як це відбувається у випадку з традиційними сигаретами, а нагріває його, створюючи нікотиновмісний аерозоль без продуктів горіння.

На жаль, від моменту появи е-сигарет у продажі на ринку України ці вироби, а також супутні товари - заправні контейнери, картриджі та рідини для е-сигарет - не мали жодного обмежувального регулювання в українському законодавстві, пропри існування вже на цей час Директиви 2014/40/ЄС щодо вимог до регулювання продажу та використання тютюнових виробів та електронних сигарет, яка набула чинності у всіх країнах Європейського Союзу 20 травня 2016 року. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) у проведеному аналітичному звіті *«Електронні сигарети: оцінка ситуації та потреб регулювання в Україні»*, зауважила що: *«В Україні існують усі підстави, технічні та політичні можливості негайно розпочати процес змін у законодавстві стосовно електронних сигарет та супутніх товарів. Україна підписала Угоду про Асоціацію з ЄС, частиною якої є зобов'язання у сфері громадського здоров'я, а саме - регулювання продажу і вживання тютюнових виробів та електронних сигарет. Уряд та парламент України мають доступ до всього арсеналу технічних знань з цього питання, відображених у Директиві 2014/40/ЄС та її супровідних документах»* [1].

Отож, до 2020 року тютюнові вироби для електричного нагрівання або стіки (наприклад, стіки HEETS від PMI, Neosticks від BAT), які використовуються з пристроями для нагрівання тютюнових виробів (наприклад, IQOS від PMI, і glo від BAT), зазвичай оподатковувались за категорією «тютюн та замітники тютюну». Проте, 21 березня 2020 року Президент України підписав законопроект №1210 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві», який став Законом № 466-IX [2]. Після офіційного оприлюднення цього Закону, українське законодавство нарешті отримало офіційне визначення понять «електронна сигарета» та «рідини, що використовуються в електронних сигаретах».

Водночас цей закон вніс зміни до системи акцизного оподаткування тютюнових виробів, включивши нові категорії оподаткування тютюнових виробів для електричного нагрівання (лише ТВЕН) та е-сигарет. Зазначений закон запроваджує специфічний акцизний податок на тютюнові вироби для електричного нагрівання з 1 січня 2021 року зі ставкою 1456,33 грн за 1000 штук, що еквівалентно ставці на сигарети. Після цього ставка збільшуватиметься щороку, аналогічно до акцизних ставок на сигарети, і до 2025 року загальний акциз становитиме 3019,85 грн за 1000 штук. Однак протягом трьох останніх років згідно зі *статтею 215- підакцизні товари та ставки податку*, ставка тютюновмісних виробів для електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням становить- 3019,85, а ставка на рідини, що використовуються в електронних сигаретах у 2021 та 2022 році становила 3000, однак вже у 2023 році ця ставка зросла до 10000 [3].

До прикладу, вирахувавши за 2021-2023 роки акцизний податок (АП) з середньої вартості однієї пачки ТВЕНів, можна сказати, що з кожної такої пачки прийдеться сплатити мінімум 60,4 грн податку (табл. 1).

Також у таблиці 1, було вирахувано АП з середньої вартості 10 мл баночки рідини, що використовується в е-сигаретах, отож у 2021-2022 роках за 10 мл баночку рідини приходилось сплачувати 30 грн податку, а вже у 2023 році, коли ставка АП становить 10000, приходиться сплачувати майже у 4 рази більше- 100 грн податку.

Таким чином, метою таких високих акцизних ставок є зниження цінової доступності ТВЕНів та рідин для е-сигарет та наближення вартості їх в Україні та європейських країнах, адже суттєва різниця в ціні є основною причиною контрабанди. Також така ситуація дозволяє вирішити кілька питань одночасно

Таблиця 1

Зміна сплати податків на ТВЕНи та е-сигарети за 2021-2023 роки

Вид товару (продукції)	2021				2022				2023			
	Середня вартість	ПДВ	АП	ціна без АП і ПДВ	Середня вартість	ПДВ	АП	ціна без АП і ПДВ	Середня вартість	ПДВ	АП	ціна без АП і ПДВ
ТВЕН (стік); пачка (20 шт)	90	15	60,4	14,6	90	15	60,4	14,6	90	15	60,4	14,6
Е-сигарети (рідина, 10 мл)	150	25	30	95	150	25	30	95	150	25	100	25

Джерело: розроблено за даними [3]

: зменшення поширеності куріння, особливо серед підлітків та молоді, зменшення витрат на охорону здоров'я та суттєво допоможе наповнити бюджет країни.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. Електронні сигарети: оцінка ситуації та потреб регулювання в Україні. Аналітичний звіт, 2018 р. URL: <https://drive.google.com/file/d/1pNgONhVMRm04Cz9R3sKSuW0VsSsx0peu/view>

2. Парламент України, «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві»: Закон № 466-IX від 16 січня 2020 р. № 466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-IX#Text>

3. Податковий кодекс України: станом на 3 верес. 2023 р. . Стаття 215-Підакцизні товари та ставки податку. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n5483>

Серкез Х. І.

Науковий керівник – к. е. н., доц. Ясіновська І. Ф.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ У КРАЇНАХ СВІТУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У світі існує багато стандартів бухгалтерського обліку, і кожна країна використовує власну версію цих загальноприйнятих принципів. Це дозволяє підприємствам звітувати про свою фінансово-господарську діяльність відповідно до застосовуваних стандартів. Проте виникає складність, коли підприємство працює в багатьох країнах. Постає запитання: як інвесторам працювати з кількома стандартами, які з них більш змістовно дозволяють розкрити інтереси інвесторів у фінансовій звітності і як порівнювати результати діяльності підприємств, звітність яких подано за різними стандартами?

Таким чином, у зв'язку з тим, що ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності ускладнювали аналіз інформації для прийняття рішень на міжнародному рівні, 29 червня 1973 р. було створено Комітет із Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку на основі угоди професійних організацій бухгалтерів Австралії, Великобританії, Ірландії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Мексики, США, Франції та Японії.

Із 2000 р. Комітет перейменовано на Раду з міжнародних стандартів фінансової звітності і здійснюється поступовий перехід від міжнародних стандартів обліку до міжнародних стандартів фінансової звітності з огляду на можливість стандартизації лише фінансової звітності та недоцільність стандартизації обліку через облікову політику суб'єктів господарювання [1].

Отож, міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) - це набір міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, що затверджуються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, в якому зазначається, як певні операції та події повинні бути відображені у фінансових звітах [2].

Проте, попри створення МСФЗ, існує також система загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку (GAAP; англ. Generally Accepted Accounting Principles) - відносяться до загального набору прийнятих принципів, стандартів та процедур бухгалтерського обліку, яких повинні дотримуватися компанії та їхні бухгалтери при складанні їх фінансової звітності. GAAP- позначається система бухгалтерської стандартизації США- найбільша серед національних систем [3].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) - нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що розроблений на основі вище згаданих стандартів: МСФЗ та GAAP. Даний стандарт визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам.

Однак попри різноманітність стандартів кожної країни, більшість з яких перейшли від власних вимог та принципів бухгалтерського обліку до стандартів МСФЗ. Це країни Європейського Союзу, Гонконг, Австралія, Сінгапур та ряд інших країн, також у січні 2011 року Канада так само офіційно прийняла стандарти МСФЗ. Проте, на противагу таким глобальним тенденціям розвитку бухгалтерського обліку Сполучені Штати Америки все ще працюють за GAAP [3].

МСФЗ ґрунтуються на більш гнучких, а не на чітких і тих, які вимагають однозначного трактування, правилах, як у GAAP США. В результаті цієї принципової різниці МСФЗ дозволяє керівництву використовувати більшу свободу дій та гнучкість під час підготовки фінансових звітів компанії.

Державні правила бухгалтерського обліку в Сполучених Штатах регулюються його загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку, або GAAP, що вважається "правильним" підходом до стандартів бухгалтерського обліку. Концептуально, МСФЗ, що використовуються державами по всьому світу, більш "принципові", ніж GAAP, що робить їх дещо менш складними і послідовними, пропонуючи менше винятків і унікальних додатків. Єдиним недоліком є те, що МСФЗ є дещо менш адаптованими.

Щодо різниці між П(С)БО та МСФЗ, то ця різниця полягає в тому, що українські стандарти суворо регламентують перелік витрат і методи їх визнання, тоді як МСФЗ надають у цьому питанні більшу самостійність.

Отож проаналізувавши різновиди стандартів фінансової звітності, можна сказати, що єдиного підходу до складу обов'язкових форм фінансової звітності в зарубіжних країнах не існує. Стандарти, що визначають складання фінансової звітності в різних країнах, мають різні назви (у США та Японії – система загальноприйнятих принципів (GAAP), у Великобританії – документи про стандарти фінансової звітності (МСФЗ), у Франції – норми, а в Україні – положення (П(С)БО)), однак їх структура й призначення у цілому однакова [3].

Однак на відміну від вимог національного законодавства щодо складу обов'язкових форм фінансової звітності у низці країн «Великої сімки» (США, Канаді, Великобританії, Італії, Німеччині, Японії, Франції) її структура має або дещо спрощений вигляд, або, навпаки, розширений.

Зробивши аналіз вимог національного законодавства вище перелічених країн щодо складу обов'язкових форм фінансової звітності, то можна сказати, що обов'язковими формами фінансової звітності підприємств для всіх представлених країн є баланс, звіт про прибутки і збитки та примітки (коментарі, пояснення, інші матеріали). Це можна пояснити необхідністю врахування ресурсів, які контролює

суб'єкт господарювання й які використовуються у процесі виробництва та відображення основних результатів діяльності підприємств [3].

Використання ж багатьма країнами (Великобританією, Канадою, Італією, США) звіту про рух грошових коштів пояснюється необхідністю підсумовувати інформацію про надходження і вибуття грошових коштів підприємства для фіксації вхідних та вихідних потоків.

Більшість країн світу, у т. ч. Великобританія, Німеччина, Японія та Італія, включає до обов'язкових форм фінансової звітності пояснювальну записку або примітки до фінансових звітів. Це вказує на наявність бажання уточнити дані, що представлені у вищеперерахованих формах, для уникнення розбіжностей під час їх трактування.

Із досліджуваних країн Італія є найбільш бюрократичною країною, бо в ній використовують найбільше обов'язкових форм фінансової звітності. Найменше документів потрібно подавати в Японії та Франції – лише три форми. Це може пояснюватися економічною політикою.

Таким чином, було порівняно П(С)БО, МСФЗ та GAAP. Основні правила в розглянутих стандартах бухобліку подібні, але GAAP США надає більше індивідуальних вказівок ніж МСФЗ. Переважна більшість країн світу використовують МСФЗ. Бізнес, що використовує практику МСФЗ, може спростити подання фінансової звітності в порівнянні з іноземними конкурентами, що є істотною перевагою.

Іншою перевагою є загальне зменшення витрат на ведення бухгалтерського обліку, оскільки вимоги МСФЗ набагато менші ніж GAAP, і є легшими в порівнянні з національними стандартами інших країн.

Отож, аналіз цих стандартів дозволяє стверджувати, що Національні П(С)БО більше подібні до МСФЗ, оскільки були побудовані на їх основі.

Список використаних джерел

1. Використання міжнародних стандартів фінансової звітності у зарубіжних країнах. Ефективна економіка, №10. 2016 р. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5293>
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010.
3. Відмінності в бухгалтерському обліку за МСФЗ та GAAP. Інвестиції: практика та досвід, №20. 2018 р. URL: http://investplan.com.ua/pdf/20_2018/8.pdf
4. Особливості складання фінансової звітності в країнах «Великої сімки». Східна Європа: економіка, бізнес та управління, випуск 2 (19). 2019 р. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/19_2019/60.pdf

Синьгубова О.Є.

Науковий керівник: к.е.н., доц., доц. Татарин Н.Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

На сьогоднішній день, коли в країні відбувається повномасштабне вторгнення країни-агресора, наша країна має використовувати ефективні інструменти впливу на соціально-економічні та політичні процеси. Тому зрозумілим стає питання фінансової політики, а особливо складнощів її реалізації в сучасних умовах. Фінансова політика має відповідати інтересам усіх суб'єктів фінансових відносин і саме цей аспект є сьогодні найважливішим. Питання ефективної фінансової політики було і буде актуальним як в Україні, так і в усьому світі.

Як одна зі складових частин економічної політики фінансова політика України в останні роки відчула значний прогрес та увагу як з боку державних органів, так і від іноземних кредиторів, таких як МВФ, Світовий банк та Європейський Союз. Під впливом останнього в Україні проводились основні реформи, незалежно від того, включались вони в програми реформування, підготовлені українською владою, чи містились у документах, розроблених цими інституціями. Основною метою цих змін було досягнення прозорості бюджетного процесу, бюджетної консолідації, посилення фінансового та бюджетного контролю, а також запровадження багаторічного бюджетного планування і формування державної боргової політики в довгостроковій перспективі.

В сьогоденних умовах війни ситуація навколо всієї бюджетної політики, як і навколо сектору державної економіки в цілому, кардинально помінялася для потреб ведення війни та бойових дій. Пріоритети фінансової політики змінилися для потреб оперативного забезпечення та для належного і безперервного виконання місцевих бюджетів. Для забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та життєво-необхідних потреб українців у період воєнних дій органи державної влади (Офіс Президента України, Уряд, Верховна Рада України, РНБО та інші) змушені приймати швидкі, ефективні та оперативні рішення для підтримання фінансової стабільності в державі.

Україна рухається вперед, не зважаючи на всі спроби ворога не дати їй можливості розвиватися ні економічно, ні інформаційно. Необхідно розуміти, що усі сьогоденні зміни у законодавство так чи інакше є відображенням воєнного стану в країні. Якщо розглядати податкову політику, яка є одним із напрямків фінансової політики держави, то до війни тенденція до централізації повноважень у податковій сфері пов'язана з концепцією державного суверенітету, сьогодні концепцією державного суверенітету є внесення змін до податкового законодавства задля послаблення максимального відновлення та сприяння економічної діяльності малого та середнього бізнесу.

Так, у податковій сфері, для платників податків і податкових органів зупиняється перебіг строків, визначених податковим законодавством та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. Також змінами у Податковий кодекс сьогодні передбачено відміну податкових перевірок.

Зміни у валютній сфері передбачають фіксацію Нацбанком офіційного курсу гривні на рівні 29,25 та запровадження низки тимчасових валютних обмежень [3].

У воєнних умовах Кабінет міністрів України розробив та затвердив проєкт державного бюджету на 2023 рік. Видатки держбюджету становитимуть 2 трлн. 640 млрд. грн., у тому числі загального фонду – 2 трлн. 312 млрд. грн. та спеціального фонду – 328 млрд. гривень. Із яких майже 50 %, а саме 1 трлн. 141 млрд. грн. або 18,2 % ВВП – це стаття витрат на національну безпеку і оборону. Це є абсолютним рекордом для України, адже стільки коштів на цей сектор ще не виділялося. Видатки на зарплати військових, забезпечення армії, ремонт і закупівлю техніки та зброї у 2023 році в чотири рази перевищать показники 2022 року. Також, аналізуючи Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік», можна виокремити такі основні пріоритети: макрофінансова стабільність; підтримка населення (пенсійні та соціальні виплати); медицина; програми стимулювання економіки [1].

З початком війни НБУ адаптував правила роботи банківської системи в умовах воєнного стану. Регулятор передбачив, що відділення банків мали продовжити безперебійну роботу, де це було безпечно, забезпечити клієнтам доступ до сейфів та підкріплення банкоматів готівкою. На безготівкові платежі не було запроваджено жодних обмежень.

В цей же час НБУ запровадив такі послаблення для банків:

- скасування заходів впливу за порушення низки нормативів: капіталу, ліквідності, кредитного ризику, лімітів відкритої валютної позиції, строків подання статистичної звітності, якщо такі порушення виникли після 24 лютого 2022 року;
- дозвіл ідентифікації військових за військовим квитком для відкриття рахунку;
- проведення зовнішньої оцінки стійкості для банків перенесене на 2023 рік;
- скасування заходів впливу за невчасне оприлюднення фінансової та консолідованої фінансової звітності;
- скасування заходів впливу за порушення формування та зберігання обов'язкових резервів;
- дозвіл використання хмарних сервісів, які розміщуються на території ЄС, Великої Британії, США та Канади для підвищення стабільності роботи банківської системи [1].

Окрім закриття кордонів з ворожими країнами, уже постановою КМУ № 426 від 09.04.2022 р. було повністю заборонено ввіз російських товарів на митну територію України, а ще до того постановою № 330 від 20.03.2022 р. КМУ надав право вибору спрощеного способу митного контролю та оформлення, за яким імпорт міг здійснюватися без справляння митних платежів, у тому числі ПДВ, акцизу та мита, через подання митному органу попередньої декларації без здійснення митного огляду, заходів нетарифного регулювання ЗЕД безпосередньо у пунктах пропуску. При цьому митне оформлення мало завершуватися за одну годину (замість чотирьох), а плата за здійснення митних формальностей поза місцем розміщення митних органів або у неробочий час відмінялася [2].

Отже, забезпечення надійного та стабільного функціонування фінансової системи країни під час війни виконавчі на законодавчі органи влади внесли ряд змін та правила надання окремих фінансових послуг, ведення певних обмежень, спрощення ряду процедур, зменшення податкових тягарів тощо. Наразі в країні все робиться для перемоги, однак, згодом Україні буде потрібний широкомасштабний план відновлення економіки на кшталт плану Маршала.

Список використаних джерел

- 1.Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин : виклики глобалізації та регіональні аспекти, 2022 С.11-13, 198-216.
- 2.Збірник наукових праць. Товарознавчий вісник, 2023 Вип.16, С.98-105
- 3.Латковський П.П. Фінансова політика в умовах військового стану, Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство», 2023 С.223-227

Стельмах Д.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц., Татарин. Н.Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна в Україні суттєво впливає на фінансовий сектор та на фінансовий ринок в цілому, саме 2022-й рік став переломним для українського фінансового ринку, це також показник світової фінансової системи в цілому щодо її стабільності та гнучкості, її швидкості та здатності реагувати на проблеми і швидко адаптуватися, її здатності та готовності впроваджувати інновації, а також сприйняття викликів усіма зацікавленими сторонами ринку. Для нормального функціонування фінансового ринку в умовах війни необхідна миттєва реакція на зміни обставин з обмеженим доступом

до фінансових ресурсів; швидка адаптація до суворих обмежень на фінансові операції, робота з клієнтами. Основними каталізаторами функціонування фінансових ринків є швидка та орієнтована на клієнта цифровізація послуг; коливання регуляторної політики через військові дії Росії в Україні. Для усунення цих недоліків було вдосконалено і створено нові інструменти у секторі фінансових послуг через віртуалізацію послуг у партнерстві з компаніями FinTech, поява нових інструментів у секторі надання фінансових послуг; вимушений перехід та обов'язковість сприйняття нових онлайн пропозицій фінансовими посередниками; вдосконалення мобільних банківських додатків.

Український фінансовий ринок виявився «ключовим фінансовим фронтом», що забезпечує стабільність всієї фінансової системи, війна справила величезний вплив на функціонування всіх складових ринку та була «індикатором» настроїв в країні. Результати показують, що в контексті системних викликів і загроз інноваційні підходи у сфері фінансових технологій мають значний вплив на ландшафт фінансового ринку, широко впроваджені в усіх секторах, розширюють функції фінансових посередників та забезпечують різноманітність інструментів і методів роботи, розширення можливостей для учасників, модернізація існуючих норм і правил і, перш за все, встановлення нових традицій і розвиток нових звичок серед усіх учасників фінансових ринків. Війна в Україні стала основною причиною суттєвих змін та інновацій як в регуляторній політиці, так і у повсякденній діяльності учасників фінансового ринку, і стала причиною реформації багатьох політик та підходів діяльності. У фінансовому середовищі викристалізуються нові вектори розвитку фінансового сектору, які спрямовані на: діджиталізацію та автоматизацію більшості фінансових процесів; підняття на якісно новий рівень доступу до фінансових послуг; створення нових пропозицій у сфері фінансових послуг з акцентом на їх інклюзивність та доступність через використання каналів дистанційного обслуговування клієнтів із застосуванням технологій віртуальної комунікації. За час російської агресії фінансовий ринок розвинув високу лояльність та гнучкість у запровадженні нових продуктів; налагодив мережу нових партнерських відносин; змінив фокус активності на ефективне використання технологічних рішень у фінансовій сфері. Основними чинниками функціонування фінансового ринку в умовах війни є: глибоке розуміння сутності проблем ринку, адаптація до законодавчих змін, впровадження інновацій у розробці нових фінансових продуктів та оцифрування діючих продуктів, створення сприятливих умов для діяльності фінансових посередників на ринку.[2]

Для вирішення проблем у фінансовому секторі та підтримання відновлення економіки України Національний банк України, Міністерство фінансів України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб затвердили нову Стратегію розвитку фінансового сектора України [1].

Стратегія передбачає, що спільні дії регуляторів та Фонду гарантування вкладів у фінансовому секторі будуть спрямовані на досягнення п'яти таких стратегічних цілей:

- макроекономічна стабільність,
- фінансова стабільність,
- фінансова система працює на відновлення країни,
- сучасні фінансові послуги,
- інституційна спроможність регуляторів та ФГВФО.

Стратегія визначає майбутні пріоритети фінансової системи, до яких належать, зокрема, відновлення, розвиток фінансового сектору та забезпечення безперервності його роботи, поступове згортання надзвичайних пруденційних заходів, діагностика банківських активів, моніторинг та вирішення проблеми непрацюючих кредитів, створення комплексної системи оздоровлення та виведення з ринку неспроможних

учасників, запровадження системи раннього реагування на проблемність фінансових установ. За сприятливих і стійких макроекономічних умов передбачається поступова лібералізація фінансових ринків та повернення монетарної політики до режиму інфляційного таргетування з плаваючим обмінним курсом.

Отже, на фінансовому ринку України з'являються нові тренди щодо розвитку та впровадження нових фінансових технологій у діяльності фінансових посередників. Зараз відбуваються суттєві зміни у всій роботі фінансового ринку, наприклад популяризація дистанційної роботи з клієнтами, та створення майданчиків для просування нових продуктів та впровадження нових бізнес-моделей.

Список використаних джерел:

1. *Стратегія розвитку фінансового сектора України.* URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nova-strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-protistoyannya-viklikam-viyeni-u-finansovomu-sektori-ta-pidtrimannya-ekonomiki-ukrayini> (дата звернення: 15.10.2023)
2. *Кравчук Н. Фінансовий ринок України під час війни: реалії функціонування.* Науковий журнал "Світ фінансів". 2023. №4(73). URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1564> (дата звернення: 15.10.2023)

Фальчик С. В.

Науковий керівник к. е. н., доц. Татарин Н. Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ, РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Бюджетна політика є основою формування бюджетного процесу, бюджетної системи і власне бюджету як основного фінансового плану держави. На формування бюджетної політики впливає ряд факторів: пріоритети розвитку економіки, особливості спеціалізації економічної системи, структурна побудова фінансової системи країни, інтеграція економіки країни у глобальну економічну систему та ряд інших факторів. Безумовно, основним фактором який вплинув на бюджетну політику України зараз є повномасштабне вторгнення росії і відповідно війна.

Перший виклик пов'язаний із фізичним зменшенням кількості підприємств-платників податків, що безумовно вплинуло на обсяги надходжень до державного бюджету. Зокрема у кінці лютого, російська армія фактично окупувала деякі території Київської, Чернігівської, Сумської, Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської та Миколаївської областей. На цих територіях функціонували сотні підприємств. За даними Державної служби статистики України на березень 2022 року, в цих областях було зареєстровано 524 231 фізичну особу підприємця та 105 661 підприємство [1].

Другий виклик для бюджетної політики пов'язаний із окупацією та блокадою українських портів, введенням безпольотної зони, перевантаженістю наземних логістичних маршрутів та невідповідністю залізничних колій України та Європи, що в підсумку призвело до зміни динаміки зовнішньої торгівлі і недоотримання державним бюджетом коштів від оподаткування зовнішньоекономічної діяльності [2].

Третім викликом для бюджетної політики України в період воєнного стану, є впровадження низки податкових пільг спрямованих на підтримку розвитку бізнесу в умовах війни. Так, на початку повномасштабної агресії росії проти України, Урядом було прийнято рішення про запровадження низки податкових і митних пільг, а саме: пільги щодо сплати єдиного соціального внеску для фізичних осіб-підприємців; введено податок в розмірі 2% від обороту для бізнесу (новий формат єдиного податку

третьої групи), як альтернатива сплати ПДВ та податку на прибуток; звільнення від плати за землю, екологічного податку та податку на нерухомість, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації [3].

Четвертим викликом для бюджетної політики України є вибір структури видатків державного бюджету на період воєнного стану.

Не менш негативний вплив на роботу бізнесу мали ракетні атаки проти енергетичної інфраструктури та перебої з електропостачанням. Так, за даними опитування керівників підприємств, що проводить ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», у листопаді більшість підприємців (86% підприємств) були змушені тимчасово припинити виробничі процеси через відключення електроенергії. У середньому, через відключення електроенергії, підприємства втратили 21% загального робочого часу протягом листопада. Проте, станом на другу половину грудня 2022 року, майже три чверті підприємств (74%) повідомили, що встановили незалежні джерела електропостачання. Однак, деякі респонденти вказують, що робота на генераторах призводить до збитків у бізнесі, або що звичайні технічні засоби не можуть забезпечити достатню потужність для великого виробництва (достатньо лише для офісу, а не для цехів). Таким чином, проблеми у функціонуванні українського бізнесу, спричинені наслідками окупації та бойових дій можна вважати одними із найбільших перешкод наповнення державного бюджету України, що в цілому негативно позначилося на ефективності реалізації бюджетної політики [4].

Можна дійти до висновку, що на початкових етапах повномасштабної війни бюджетна політика була спрямована на оперативне послаблення податкового навантаження на бізнес з метою створення сприятливих умов для його діяльності під час воєнного стану. Однак, в цілому, бюджетна політика України не реалізується за чіткою економічною і бюджетною стратегією, що негативно позначається на обсягах фінансування і рівні виконання видатків на економічну діяльність. Такі тенденції підривають основи економічного розвитку держави та не сприяють створенню умов для пришвидшення перемоги над агресором.

Список використаних джерел

1. *Результати Восьмого щомісячного опитування керівників підприємств «Український бізнес в умовах війни» (грудень 2022).* URL: <https://cci.vn.ua/rezultatyvosmogo-shhomisyachnogo-opytuvannya-kerivnykivpidpryyemstv-ukrayinskyj-biznes-v-umovah-vijnygruden-2022>.
2. *Офіційний сайт Національного банку України: статистика зовнішнього сектору України.* URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>.
3. *Накліцький Д. Митне оформлення товарів на період воєнного стану: ключові новації для бізнесу.* URL: https://biz.ligazakon.net/news/210518_mitneoformlennya-tovarv-na-perod-vonnogo-stanu-klyuchovnovats-dlya-bznesu
4. *Проект Постанови про звіт про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік».* URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42077>

Франків А.

Науковий керівник: д.е.н., проф. Гнаткович О.Д.
Львівський національний університет імені Івана Франка

КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

У розвинутих країнах світу два десятиріччя тому з'явилась нова парадигма розвитку, що зв'язала економіку і культуру, охоплюючи економічні, культурні, технологічні та соціальні аспекти розвитку як на макро-, так і на мікрорівні. Головним елементом нової парадигми є той факт, що креативність, знання і доступ до інформації все частіше визнаються потужними двигунами, що стимулюють економічне зростання і сприяють розвитку в глобалізованому світі. Розвиток креативної економіки став провідним компонентом економічного зростання, зайнятості, торгівлі та інновацій і соціальної згуртованості в більшості країн з розвинутою економікою. Зараз світова креативна економіка складає 6,1% ВВП. До того ж щороку збільшується кількість робочих місць у цій сфері.

Українська держава стала на шлях розвитку креативної економіки, усвідомлюючи перспективність цієї галузі в майбутньому. У Доктрині збалансованого розвитку «Україна-2030» відзначено, що одним із основних рушіїв економічного розвитку держави якраз і є креативна економіка та її продукти [1]. І для того, щоб Україна до 2030 року змогла увійти до тридцяти найрозвиненіших країн світу, їй потрібно забезпечити річне економічне зростання не менше як 10-15%. У довоєнній Україні ця галузь оцінювалась в 4% ВВП у вузькому розумінні (загальний показник всієї креативної економіки становив 7,5% ВВП, але експерти вважали, що потенціал перевищував 10%). Чисельність працівників оцінювалась в 0,35 млн. осіб. Це одна з небагатьох галузей, де за останні роки кількість робочих місць зростала.

Проте креативна економіка спочатку зазнала удару пандемії, а потім повномасштабної війни. Внаслідок повномасштабного вторгнення росії на територію України 24 лютого 2022 року, економіка України зазнала суттєвих втрат і змін. Повномасштабне вторгнення рф на територію України призвело до відтоку талантів, занепаду економіки, зниження платоспроможності громадян. Від початку воєнного стану понад 25% населення України (близько 10 млн осіб) покинули своє місце проживання, зокрема, близько 7,5 млн українців виїхали за кордон. Згідно із дослідженням Українського культурного фонду (УКФ), біля 20% представників культурних і креативних економік зараз перебувають за кордоном [4].

Сама креативна економіка України за період воєнних дій на нашій території скоротилася на 40%. Свою діяльність зупинили 18,7% підприємств, а 28,1% – майже зупинили, внаслідок чого загальні втрати малого та середнього бізнесу під час перших трьох місяців війни оцінювалися у розмірі 85 млрд доларів США. 37% зайнятих у креативних індустріях втратили роботу або залишилися без зарплати в процесі війни; 39% креативних компаній спостерігають падіння замовлень і продажів; у 1/4 креативних компаній падіння продажів становить понад 90%.

Видатки бюджету України зросли майже на 50%, оскільки збільшилися видатки на оборону, Збройні Сили України, підтримку бізнесу в умовах воєнного часу та гуманітарну допомогу. Середній очікуваний обсяг реалізованої продукції підприємствами у 2023 році – на рівні 48% від аналогічного показника за 2022 рік. На розвиток експорту зорієнтовані 43,6% бізнесу. Найбільший відсоток експортних послуг надавав ІТ-сектор.

Суттєво зросло безробіття (більше 30%): близько 3 млн українців втратили роботу, та ще близько 53% ризикують її втратити внаслідок активних бойових дій з боку росії. І, на жаль, враховуючи той факт, що війна на території України триває, можна і далі очікувати на зростання даного показника.

Значних втрат зазнав і сектор креативної економіки, а саме індустрія архітектури та дизайну, мистецтво, рекламні агентства, література та видавнича діяльність, індустрія виробництва й розповсюдження кіно-, відео-фільмів, а також театри, музеї та, зокрема, легка промисловість. Оскільки внаслідок бойових дій у креативному секторі спостерігаємо значний відтік молодих талантів (виїхали за кордон, або обороняють Україну від країни агресора), також відбулось скорочення фінансування, оскільки ті кошти, що раніше виділялись на культурну сферу, на даний час спрямовуються на підтримку ЗСУ.

Незважаючи на всі виклики та обмеження, креативна економіка може стати так званим «двигуном відновлення» економіки України після завершення війни. Серед респондентів, що виїхали за кордон, у аудіовізуальному секторі працюють або працювали до війни 39%, у перформативному, концертному – 30%, візуальному – 19%, секторі народних художніх промислів, крафтів, хендмейду (10%) та інших секторах.

Представники креативної економіки організували та беруть активну участь у волонтерських ініціативах і допомагають ЗСУ, внутрішньо переміщеним особам, мирному населенню, що знаходяться на звільнених територіях.

Креативні індустрії мають значний потенціал, адже створюють робочі місця, генерують додану вартість, спрямовані на експорт, формують імідж держави та регіонів країни, сприяючи підвищенню їх конкурентоспроможності, тому важливо сформулювати план відновлення даної галузі, активно залучати партнерів і донорів для її підтримки під час та після завершення війни (якнайшвидшого).

Список використаних джерел:

1. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки». Липень, 2022.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-anddevelopment.pdf>.

2. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування. URL: <https://business.dia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultatiopituvanna>

3. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування. URL: <https://business.dia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-ukraini-sektoralnij-rozrizveresen-2022>.

4. Стан культури та креативних індустрій під час війни – результати дослідження від Українського культурного фонду та МКІП України.

URL: <https://ucf.in.ua/news/11082022>.

5. Каравай А. Культурний бізнес в Україні під час війни: він оживає чи виживає? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/16/688223/>.

Не одними айтівцями. Що креативні індустрії зможуть запропонувати Україні URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/19/696149/>

Холост А.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц., доц., Клепанчук О.Ю.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОЗИК В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Під час війни позики можуть мати особливу роль і значення. У таких умовах, коли держава або організації потребують значних фінансових ресурсів для фінансування військових операцій, позики можуть бути надані як зовнішні кредити від інших країн або внутрішні позики від громадян та підприємств. Позики під час війни

можуть бути надані під різні види забезпечення, такі як державна гарантія, застава або інші види забезпечення. Вони можуть мати різні строкові характеристики і ставки відсотків, залежно від умов угоди. Організації, які надають позики під час війни, можуть мати свої власні стратегії та політики щодо надання кредиту. Наприклад, деякі організації можуть надавати позики тільки для фінансування військових операцій, тоді як інші можуть надавати позики для реконструкції після війни або для соціальних потреб. Важливо пам'ятати, що позики під час війни можуть мати значний ризик, оскільки воєнні конфлікти можуть вплинути на економічну ситуацію країни та здатність позичальника повернути позику. Тому, перед наданням позики під час війни, організації зазвичай проводять детальний аналіз ризиків та оцінку платоспроможності позичальника.

Мета дослідження полягає в аналізі проблем, пов'язаних з позиками під час війни, та виявленні шляхів вирішення цих проблем. Дослідження спрямоване на розуміння впливу воєнного конфлікту на систему позик та ідентифікацію факторів, які ускладнюють отримання та повернення позик.

Проблеми з позиками під час війни можуть бути численними та серйозними. Серед них:

1. Політична та економічна нестабільність. Війна може спричинити політичну та економічну нестабільність в країні, що негативно впливає на фінансову систему та здатність банків надавати позики. Нестабільність веде до невизначеності та ризику, який відлякує фінансові установи від надання позик.

Високі ризики. Умови війни створюють високі ризики для фінансових установ та позичальників. Ризик неповернення позики через втрату працездатності, руйнування майна та економічні труднощі може значно зростати. Також може збільшуватися коливання валютних курсів, що ускладнює управління позиками, особливо якщо вони взяті в іноземній валюті.

2. Скорочення кредитних ресурсів. Війна може призвести до скорочення кредитних ресурсів у фінансових установ, оскільки вони повинні бути обережними у розподілі капіталу та уникати великих ризиків.

3. Зміна пріоритетів у фінансуванні. Умови війни можуть змусити фінансові установи переглянути свої стратегії та пріоритети в наданні позик. Головними стають фінансування гуманітарних потреб та допомога постраждалим, що може призвести до обмеження звичайних видів позик.

4. Обмеження доступу до фінансових ресурсів. Воєнний стан та обмеження, які вводяться урядом, можуть призвести до обмеження доступу до фінансових послуг, включаючи позики, що ускладнює фінансування для населення та бізнесу.

Ці чинники ускладнюють отримання та надання позик під час війни, створюючи серйозні виклики для фінансової стійкості та економічного розвитку. В таких умовах важливо ретельно обмірковувати всі ризики та шукати альтернативні джерела фінансування, які б не створювали несприятливий фінансовий тиск під час війни.

Звісно, в нинішніх складних умовах через загальне збіднення населення та падіння споживчого попиту у багатьох громадян скоротилось бажання звертатися за кредитами, позиками. Але інколи дійсно з'являється потреба придбати щось дороговартісне для життя: наприклад, якщо людина втратила майно через війну чи переїхала на нове місце проживання, де необхідно купити щось з побутової техніки тощо[1].

Для вирішення проблем із позиками під час війни потрібно провести комплексні заходи спрямовані на забезпечення фінансової стійкості та допомогу населенню, бізнесу у складних умовах військових конфліктів. Ось деякі можливі способи:

1. Гнучкі фінансові інструменти. У фінансових установ може бути важливо розробити гнучкі фінансові продукти, які враховують складні обставини війни, такі як тимчасове зниження процентних ставок, відстрочка платежів та інші специфічні умови.

2. Державна підтримка та регулювання. Уряд може вжити заходів для забезпечення стабільності фінансової системи, включаючи введення спеціальних програм підтримки для банків та позичальників, а також регулювання процентних ставок та умов позик.

3. Міжнародна допомога. Міжнародні організації та держави можуть надавати фінансову допомогу та кредитування для зменшення впливу військових конфліктів на фінансову систему та населення.

4. Фінансування гуманітарних потреб. Забезпечення фінансування гуманітарних організацій та програм, які надають допомогу постраждалим від війни, може сприяти вирішенню загроз для людей та майна.

5. Інформаційна прозорість та освіта. Надання інформації позичальникам про ризики та умови позик, а також освіта щодо фінансової грамотності допоможе позичальникам усвідомити свої фінансові можливості та ризики.

Зараз актуально робити все онлайн, тому є онлайн позика - спосіб отримання грошей в борг у готівковій або безготівковій формі на банківську картку. Позичальник заповнює анкету на вебресурсі фінансової компанії (банку або МФО), яка в автоматичному режимі перевіряє дані та протягом обмеженого періоду часу повідомляє про рішення видачі позики. Договір також укладається у онлайн-режимі. Повернення коштів відбувається через списання з платіжної картки позичальника у день, вказаний у договорі. Позики видаються на короткий термін (як правило, до 30 днів). Є одним із інструментів надання позики грошей до зарплати[2].

Отже, під час війни важливо ретельно враховувати ризики та обмежити фінансові зобов'язання. Якщо необхідно взяти позичку, то потрібно розглянути можливість звернутися до міжнародних гуманітарних організацій, які надають допомогу постраждалим від війни. Також важливо бути обережним та обдуманно обирати надійні джерела фінансування, уникаючи можливих шахрайств та шахраїв, які можуть скористатися кризовою ситуацією.

Список використаних джерел

1. *Кредити під час війни: як позичити кошти з розумом.* URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/krediti-v-ukrajini-2023-yak-pozichiti-koshti-z-rozumom-12225132.html> (дата звернення: 10.10.2023)

2. *Позика.* URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0> (дата звернення: 10.10.2023)

Хомік Д. В.

Науковий керівник: к. е. н. , доц. , Татарин Н. Б.
Львівський національний університет імені Івана Франка

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Банківська система України є складовою економічної системи держави, що включає в себе Національний банк України; інші банки; небанківські фінансові установи, виключною діяльністю яких є прийняття вкладів, розміщення кредитів або ведення рахунків клієнтів. В Україні є дворівнева банківська система це Національний банк України та комерційні банки.

Банківська система є елементом фінансової системи країни через неї діє механізм розподілу фінансових ресурсів та грошових коштів, відбувається їх мобілізація та залучення в економічний обіг.

Стійкість та стабільність банківського сектору країни є однією з найголовніших передумов досягнення постійного розвитку національної економіки, натомість

недостатній їхній рівень може призвести до кризових явищ усередині країни. Потужна банківська система є однією з найважливіших умов для забезпечення сталого економічного розвитку. Банки є одним із головних джерел інвестування фінансових ресурсів в економіку країни. Крім того, у сучасній економіці банківська система має велике значення завдяки зв'язкам з усіма секторами економіки.

До основних принципів діяльності банківської системи в умовах війни можна віднести:

- законність - основний та найголовніший принцип діяльності банківської системи.

- економічна самостійність. Мається на увазі економічна відповідальність банків за результати своєї діяльності.

- незалежність від органів державної влади та місцевого самоврядування.

Вони не можуть впливати на дії керівників чи працівників банківських установ під час виконання ними своїх службових обов'язків. Органи державної влади та місцевого самоврядування не мають права втручатися в діяльність банківських установ, крім випадків, передбачених діючим законодавством;

- відповідальність за своїми зобов'язаннями та її розмежування з державою.

Банки не відповідають за зобов'язаннями держави і навпаки.

- легальність здійснення банківських операцій. Всі банківські операції здійснюються на основі ліцензій (дозволів), які повинні отримувати банки;

- дотримання економічних нормативів Національного банку України, спрямованих на підтримку інтересів клієнтів та стабільності всієї банківської системи.

Важливим принципом діяльності банківської системи в умовах війни є збереження довіри клієнтів до банківського сектору. Саме довіра українських клієнтів забезпечує стабільну роботу банківської системи в умовах війни. Збереження довіри клієнтів - головний принцип в умовах війни, дотримання якого можливо через дотримання перелічених вище принципів. На сьогодні можна говорити про те, що населення України довіряє банківській системі в умовах війни.

Банки дуже добре пройшли випробування війною. Разом з НБУ вони заздалегідь готували плани роботи за різних сценаріїв, хоча не сподівалися, що їх буде реалізовано. Як результат навіть у таких умовах банки продовжують функціонувати, своєчасно виконувати свої зобов'язання з обслуговування юридичних і фізичних осіб, кредитують суб'єктів господарювання, надають послуги на всій території України навіть у містах активних бойових дій. Банки продовжують готувати нові плани.

Зараз банки недоотримують велику частину своїх доходів, втрачають частину кредитного портфеля, погіршується його якість, і це негативно впливає на кредити й капітал банків. Однак, вони повинні продовжувати працювати, навіть якщо їхні показники діяльності капіталу будуть меншими за встановлені нормативи.

На самому початку війни НБУ здійснив низку кроків для спрощення діяльності банків в умовах війни, щоб підтримати їхній фінансовий стан і спроможність кредитувати. Зокрема дозволив банкам реалізовувати кредитні канікули, і вони активно цим користувалися. Дозволили банкам не враховувати прострочку за кредитами під час оцінювання кредитного ризику дали право реструктуризувати кредити, пов'язані з фінансовими труднощами боржників, без визнання дефолту за такими кредитами. Це створює гнучкі умови для роботи банків зі своїми позичальниками та пошуками оптимального графіка й умов обслуговування боргу. Важливо побачити справжню картину, бо без неї буде дуже складно впровадити ефективний план оздоровлення банківської системи після завершення війни також НБУ поступово повертатиме регулювання банківської системи на нормальні рейки.

Під час війни банківська галузь зіткнулась з багатьма проблемами. Зокрема такими як брак кваліфікованих кадрів, кібератаки, перевищенням лімітів касових залишків, арешт банківських рахунків, втрати за попередньо наданими кредитами

ослабили банківську систему. Для забезпечення її стабільного функціонування необхідно розвивати ризик-менеджмент, сприяти діджиталізації, популяризувати безготівкові рахунки, посилювати систему електронних платежів, заручитися міжнародною підтримкою. Виконання цих заходів дозволить забезпечити дотримання принципів та зберегти довіру до банківського сектору.

Отже воєнні дії на території України впливають на всі прояви життя і на банківську систему. За допомогою регулятивної та ефективної діяльності Національного банку України банківська система швидко адаптувалась до колосальних змін і всупереч війні, терору та кібератакам стабільно функціонує. Банківська система не зупинялася ані на день, працювала без перебоїв, забезпечуючи платежі та доступ клієнтів до їх грошей. Банки підійшли до кризи операційно стійкими та ефективними, із значним запасом капіталу та ліквідності, із завчасно розробленими планами дій на випадок несприятливих подій та з високим рівнем довіри клієнтів.

У післявоєнний період банківським установам важливо відновити банківську систему України, шляхом здійснення ефективної економічної діяльності оперативно здійснити заходи відновлення і розвитку фінансового сектору шляхом здійснення операційної та інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Прокопенко Н.С., Мирончук В.М., Шепель І.В. ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО Випуск # 41 / 20225583 (дата звернення: 17.10.2023)
2. Ситник Н.С., Прицак Я.М. Львівський національний університет імені Івана Франка БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: РИЗИКИ ТА ОЦІНКА БЕЗПЕКИ «Молодий вчений» • No 6 (118) • червень, 2023 р. 5583 (дата звернення: 17.10.2023)
3. Правдиковська І.І., Дорошенко Н.О. Вплив війни на банківську систему України. Молодий вчений. 2022. No 9 (109). С. 150–153 (дата звернення: 17.10.2023)

Шевчук Ю.Д.

Науковий керівник: к.е.н., доц., Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну вітчизняна економіка відчула на собі вплив дестабілізаційних процесів та кризи: спад виробництва, масова еміграція населення, окупація територій тощо. Для адаптації монетарної політики до умов війни та мінімізації її впливів на економічну ситуацію 12 квітня 2022 року Рада Національного банку України ухвалила рішення про «Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану», де були прописані ключові загрози, а також особливості проведення та впроваджені нововведення. Пріоритетним завданням на період воєнного стану НБУ виділив надійне та стабільне функціонування фінансової та банківської системи, при цьому враховуючи забезпечення потреб оборонної здатності держави та безперебійне функціонування системи державних фінансів та об'єктів критичної інфраструктури. Також зазначено, що НБУ намагатиметься якомога швидше повернутися до режиму інфляційного таргетування та плаваючого валютного курсу.[1]

Рада Національного банку України 15 квітня 2022 року ухвалила Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану (далі - Основні засади ГКП), що

діятимуть до нормалізації функціонування економіки та фінансової системи. Про це повідомила прес-служба регулятора. Щодо «Основних засад грошово-кредитної політики», зокрема:

- **НБУ зобов'язується повернутися до режиму інфляційного таргетування з плаваючим курсоутворенням у міру нормалізації функціонування економіки та фінансової системи:** з метою збереження фінансової стабільності в Україні Національний банк вимушено зафіксував обмінний курс та запровадив низку адміністративних обмежень, зокрема на валютні операції та рух капіталу. З огляду на це, а також урахувавши високий рівень невизначеності ринкові інструменти мають обмежений вплив на функціонування грошового та валютного ринків. Отже, НБУ тимчасово відклав ухвалення рішень щодо облікової ставки. У міру відновлення здатності валютного ринку до самозбалансування Національний банк і далі послаблюватиме валютні та капітальні обмеження та поступово повернеться до плаваючого курсоутворення. Важлива передумова для цього - відчутне зростання обсягів пропозиції валюти, зокрема з боку експортерів в умовах поживлення виробництва та відновлення транспортної логістики. Поступова відмова від фіксованого курсу та послаблення обмежень дадуть змогу уникнути накопичення значних макроекономічних дисбалансів.

- **НБУ фінансуватиме лише критичні видатки уряду та прагнучим до якнайшвидшої повної відмови від цього інструменту:** урахувавши необхідність забезпечення належної відсічі широкомасштабній збройній агресії росії та безперервного фінансування системи державних фінансів, Національний банк підтримує державний бюджет України. Водночас, зазначається, що центробанк фінансує лише критичні видатки уряду в обмежених обсягах та зберігає повну прозорість у висвітленні таких операцій. Національний банк прагнучим до якнайшвидшої повної відмови від фінансування дефіциту державного бюджету.

- **НБУ і надалі зберігатиме власну інституційну, фінансову та операційну незалежність для належного виконання своїх функцій:** центробанк продовжить самостійно визначати доцільність та обсяги операцій із фінансування дефіциту державного бюджету. Також Національний банк уникатиме запровадження інструментів, які можуть призвести до послаблення довіри до монетарної політики, розбалансування очікувань та посилення фіскального домінування.

- **НБУ продовжить підтримувати стабільну роботу банківської системи:** центробанк і надалі залишатиметься на варті фінансової стабільності і вживатиме всіх необхідних заходів для її підтримки. Водночас НБУ планує поступово згортати екстрені заходи з підтримки банків за умови зниження ризиків для ліквідності банківської системи. З одного боку, це дасть змогу зберегти фінансову стабільність, а з іншого - сприятиме поверненню функціонування економіки до ринкових умов.

- **НБУ і надалі активно протидіятиме агресії росії на фінансовому фронті:** Національний банк докладатиме усіх можливих зусиль для посилення економічного тиску на країну-агресора. З цією метою проводитиме перемовини з міжнародними партнерами щодо запровадження нових фінансових санкцій проти росії та закликає їх повністю припинити співпрацю з країною-агресором.

- **НБУ сприятиме вирішенню проблем українських біженців:** Національний банк і надалі сприятиме підтримці українських біженців за кордоном, зокрема шляхом створення можливостей для обміну готівкових гривень на валюти країн їх перебування.[2]

Отже, Національний банк України ухвалив основні засади грошово-кредитної політики, в якій були прописані зміни щодо провадження монетарної політики, наприклад, ключовою ціллю нині є не таргет інфляції, а підтримання стабільної фінансової системи, забезпечення оборонних потреб держави. Одним із головних

заходів була фіксація обмінного курсу та адміністративні обмеження на вивід капіталу з країни.

Список використаних джерел

1. Основні засади грошово-кредитної політики на 2022 рік
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr031500-21#Tex>
2. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану.
Національний банк України. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210672_natsbank-zatverdiv-zasadi-groshovo-kreditno-poltiki-na-perod-vonnogo-stanu

Шевчук Ю.Д.

Науковий керівник: к.е.н., доц., Татарин Н.Б.
Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення на території України вплинуло на різні сегменти вітчизняної економіки. Внаслідок наявності зовнішніх загроз функціонування зовнішньо-економічної діяльності та фінансової системи в цілому, постає необхідність розроблення та впровадження нових аспектів функціонування вітчизняної митної політики, які дають можливість забезпечити її ефективне функціонування.

Державна митна політика є важливим елементом державної економічної політики. Сутність державної митної політики полягає в системі принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. У березні 2022 року Верховна Рада прийняла зміни до норм податкового та митного законодавств, спрямовані на стимулювання імпорту актуальних в умовах війни вантажів (продуктів, палива, «гуманітарки» тощо). В додачу до закриття кордонів з ворожими країнами, уже постановою КМУ № 426 від 09.04.2022 р. було повністю заборонено ввіз російських товарів на митну територію України. [1]

Новації митного оформлення товарів стосуються імпортних та експортних операцій, порядку роботи митних органів, правового регулювання ввезення деяких товарів тощо. Нова реальність встановлює нові правила, до яких потрібно швидко адаптуватися.

Перше, що зробила держава з введенням воєнного стану, це врегулювала ввезення найбільш необхідних для життєзабезпечення та оборони країни товарів. Основні зміни під час імпорту:

- **Спрощений порядок ввезення гуманітарної допомоги від донорів** (іноземних фізичних або юридичних осіб). Товари визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом, їх пропуск здійснюється за місцем перетину митного кордону України на підставі декларації, заповненої особою, що перевозить товар, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), зокрема, ліцензування та квотування. Для ввезення товарів гуманітарної допомоги на період воєнного стану не застосовуються стандартні порядки митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги, що діяли до початку війни. При пропуску деяких товарів подвійного призначення, що ввозяться як гуманітарна допомога, введено вимогу про надання гарантійного листа кінцевого користувача (орган військового управління, правоохоронний орган, інше військове формування тощо).

Іншим нормативно-правовим актом визначено, що товари, які належать до групи 27 митного тарифу (паливо, нафта, бітумінозні речовини тощо), визнаються

гуманітарною допомогою та безоплатно передаються на потреби ЗСУ, військовим формуванням, перевізникам такої допомоги.

- **Тимчасове звільнення від оподаткування товарів та транспортних засобів ввізним митом** (всіх суб'єктів господарювання) та **ПДВ** (суб'єктів господарювання, які зареєстровані платниками єдиного податку I, II та III (крім тих, що сплачують 3% доходу) груп). Транспортні засоби, що ввозяться фізичними особами, також звільняються від сплати акцизного податку. Податкові та митні пільги застосовуються з дня, наступного за днем набрання чинності змін до Митного та Податкового кодексів (офіційного опублікування), тобто з 6 квітня 2022 року. Є винятки - зазначені пільги не застосовуватимуться до товарів, які походять або ввозяться з країни-окупанта, агресора та/або з окупованої території України, а спрощення мита - також і до алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Такі зміни покликані створити найшвидшу митницю у світі. Планується, що митне оформлення товарів не перевищуватиме 1 години. В рамках спрощеного режиму подається лише попередня митна декларація (ПМД) без проведення митного огляду. Товар, на який заздалегідь була подана ПМД, після переміщення через митний кордон України може бути випущений у вільний обіг без подання будь-яких додаткових документів та митних декларацій. Ввезення товару на територію України за ПМД дозволяється протягом 30 днів з дати її оформлення.

- **Спрощена процедура звільнення від оподаткування ПДВ лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них.** Наразі не потрібно отримувати довідку від МОЗ чи особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я. Також розширено перелік лікарських засобів, що закуповують для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я. При плануванні закупівель ліків потрібно також враховувати, що МОЗ заборонило використання на території України лікарських засобів походженням з РБ та РФ.

- **Інші новації:** припинено видачу на ввезення та анулювання вже раніше виданих дозволів на видавничу продукцію з РФ, фактично повна заборона до ввезення; продовжено строк звільнення брухту чорних і кольорових металів від оподаткування ПДВ до 2027 року.[2]

Основними змінами, що стосуються експортних операцій, є доповнення переліку товарів, експорт яких у будь-яких кількостях підлягає ліцензуванню - на м'ясо курей, яйця курей, а також такий стратегічний товар для України як пшениця і суміш пшениці та жита. Згідно перших змін також підлягали ліцензуванню при експорті кукурудза та олія соняшникова, однак в подальшому були виключені з переліку.

Разом з цим, Уряд зменшив до нуля квоти на деякі товари, експорт яких в межах раніше діючих обсягів квот дозволявся за умови отримання ліцензій, а понад квоту - заборонявся. Мова йде про худобу, м'ясо, жито, овес, гречку, просо, цукор, сіль. Таким чином, держава фактично заборонила експорт зазначених товарів. В рамках другого раунду змін відмінили квоту і на добрива, проте в подальшому встановлено квоту на деякі азотні добрива у розмірі 210 000 тонн.[2]

При цьому Мінекономіки спростило та зробило більш швидким процес ліцензування експорту товарів, перелік яких міститься в додатку 5 до Постанови КМУ № 1424 від 29.12.2022, затвердивши новий (тимчасовий) порядок. Для отримання ліцензії на експорт необхідно подати в Мінекономіки значно менший перелік документів, а саме заявку на отримання ліцензії за затвердженою формою, лист-звернення щодо оформлення ліцензії та копію зовнішньоекономічного договору або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість нього.

Також відразу після запровадження воєнного стану Уряд тимчасово заборонив експорт препаратів крові - імуноглобуліну та альбуміну.[2]

Митні органи в умовах воєнного стану працюють в посиленому режимі, адже повинні забезпечити якомога швидший процес митного оформлення вантажів, значна частина яких завозиться в Україну у якості гуманітарної допомоги.

З основних змін у роботі митних органів, які необхідно врахувати при плануванні зовнішньоекономічної діяльності - з 28.02.2022 року тимчасово закрито пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю на ділянці кордону з РФ та РБ, на Придністровській ділянці українсько-молдовського кордону, а також деякі пункти пропуску повітряного виду сполучення.[2]

На період воєнного стану НБУ змінив порядок роботи банківської системи. Змінами, що безпосередньо стосуються можливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності, заборонено здійснювати транскордонний переказ валютних цінностей з України/переказ коштів на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів за імпорتنі операції, окрім купівлі товарів критичного імпорту. Це означає, що на час дії воєнного стану імпортери фактично не можуть розраховуватися за товари, якщо вони не є товарами критичного імпорту.

Водночас, слідкуючи за кількістю змін до такого переліку (з 24 лютого 2022 року Уряд прийняв 15 постанов про внесення змін) бачимо, що держава реагує на потреби імпортерів та оперативно розширює список таких товарів. Для внесення товарів до списку критичного імпорту необхідно звертатись до Мінекономіки із відповідною заявою, що містить обґрунтоване пояснення, чому той чи інший товар потрібен для економіки в умовах воєнного стану та чому його потреба не може бути забезпечена вітчизняним виробництвом.

Критерії, за якими товар можна віднести до критичного імпорту, стосуються 4 секторів: енергетики, безпеки та оборони, забезпечення життєдіяльності населення і функціонування виробничих підприємств. Основна ідея полягає в тому, що такі товари є сировиною для виробництва критично важливих товарів, належать до дефіцитних товарів, є необхідними для енергетичної безпеки і задоволення потреб військових або є лікарськими засобами. [2]

Отже, оцінюючи митну справу в Україні у воєнний час можна зробити загальний висновок, що уряду вдалося забезпечити митну безпеку країни, перешкодити виникненню дефіциту та організувати роботу структурних підрозділів митниці, зокрема і пунктів пропуску. Адже ефективна власна митна політика за підтримки іноземних партнерів дозволить Україні з найменшими потрясіннями пройти шлях до нашої перемоги.

Список використаних джерел

1. Митна політика. URL:<https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>
2. Митне оформлення товарів на період воєнного стану. URL:https://biz.ligazakon.net/news/210518_mitne-oformlennya-tovarv-naperod-vonnogo-stanu-klyuchov-novats-dlya-bznesu

Щекодїна А.О.

Науковий керівник: к.е.н., доц., Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Регуляторна діяльність Національного банку України, спрямована на підготовку, прийняття, відстеження результативності та перегляд регуляторних актів, що здійснюється регуляторними органами в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені законодавством України. НБУ здійснює регуляторну діяльність відповідно

до вимог Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" [1].

В умовах широкомасштабної збройної агресії та запровадження воєнного стану в Україні першочергового значення набуло забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської і фінансової системи країни, а також максимальне забезпечення потреб оборони України, безперебійного функціонування системи державних фінансів та об'єктів критичної інфраструктури.

Зокрема, 24 лютого 2022 р. правління НБУ підписало Постанову

№ 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [2]. Метою зазначеного документу є забезпечення надійності та стабільності функціонування банківської системи в особливий період.

Нормативними документами НБУ за період дії воєнного стану встановлена низка настанов та обмежень для учасників фінансового ринку, зокрема:

- банки продовжують роботу з урахуванням обмежень, визначених НБУ;
- банки вважаються уповноваженими банками, що залучаються до роботи (здійснення операцій) в умовах особливого періоду;
- забороняється видача в Україні готівкових коштів у гривнях з рахунку клієнта в національній валюті в обсязі, що перевищує 100000 гривень у день без урахування комісії банку, крім зняття готівкових коштів у гривнях в наступних випадках: (з метою виплати заробітної плати та соціальних виплат, з рахунків підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів, Уряду України, з рахунків державних органів, уповноважених згідно із законодавством України здійснювати оперативно-розшукову, контррозвідувальну, розвідувальну діяльність або досудове розслідування, з рахунків дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав в Україні, з рахунків, розпорядником яких є митний орган, для цілей повернення коштів, прийнятих митним органом на зберігання або вилучених, їх власнику, з рахунків державних установ та/або громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості, які забезпечують виконання Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України на відповідний рік.)
- заборонити видачу в Україні готівкових коштів в іноземній валюті з рахунку клієнта в іноземній валюті в обсязі, що перевищує в еквіваленті 100000 гривень у день (без урахування комісії банку);
- видача банківських металів з рахунків клієнтів банків здійснюється без обмежень у межах залишку банківських металів на рахунку за наявності банківських металів у касі філії/відділення банку;
- забороняється видача за межами України готівкових коштів у наступних випадках: (з усіх рахунків клієнта банку, відкритих у національній валюті, в обсязі, що перевищує в еквіваленті 12500 гривень на кожні сім календарних днів, з рахунку клієнта банку, відкритого в Україні в іноземній валюті, у загальному обсязі, до якого враховується сума готівкових коштів в іноземній валюті, які видано того самого дня з рахунку цього клієнта в іноземній валюті в межах України.)
- підкріплювати банкомати готівкою без обмежень;
- банкам забезпечити роботу відділень в безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення;
- забезпечити доступ до сховищ для індивідуальних сейфів та/або сейфів з індивідуальними сейфами клієнтів у безперебійному режимі, якщо немає прямої загрози життю та здоров'ю населення;
- НБУ здійснює рефінансування банків для підтримки ліквідності строком до одного року;
- уповноваженим установам забороняється здійснювати торгівлю валютними цінностями;

– банкам-емітентам електронних грошей призупинити здійснення випуску електронних грошей, поповнення електронних гаманців електронними грошима, розповсюдження електронних грошей;

– уповноваженим установам забороняється здійснювати будь-які валютні операції: (з використанням російських рублів та білоруських рублів, учасником яких є юридична або фізична особа, яка має місцезнаходження (zareєстрована/постійно проживає) в РФ або в Білорусі, для виконання зобов'язань перед юридичними або фізичними особами, які мають місцезнаходження в РФ або в Білорусі.)

З вищевказаного, можна зробити висновок, що більша частина обмежень НБУ стосується валютного ринку. І це цілком зрозуміло, тому що в умовах знищення агресором економіки України та її фінансової складової, зменшення обсягів експорту, а, відповідно і валютної виручки, проблема збереження золотовалютних резервів, стабільності курсу національної валюти є вкрай гострою.

Отже, НБУ здійснює свою регуляторну діяльність з врахуванням особливостей процесів, що відбуваються у національній економіці у період воєнного стану, а також зобов'язань перед міжнародними організаціями, які надають активну допомогу Україні. Заходи обираються таким чином, щоб забезпечити надійне та стабільне функціонування фінансової системи країни.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
2. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 р. № 18. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>
3. Офіційне повідомлення НБУ. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zatverdjeno-strategiyu-pomyakshennya-valyutnih-obmejen-perehodu-do-bilshoyi-gnuchkosti-obminnogo-kursu-i-povernennya-do-inflyatsiyogo-targetuvannya>

Щекодін А.О.

Науковий керівник: к.е.н., доц., Татарин Н.Б.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Податкова політика є однією із основних напрямів фінансової політики держави. За допомогою її важелів і методів держава регулює економічне зростання, фінансує виконання визначених законодавством функції та покладених на неї обов'язків, забезпечує добробут населення - впливає на рівень розвитку соціально-економічних відносин.

Сутність податкової політики держави полягає у встановленні, правовому регулюванні та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави.

Воєнний стан вимагає швидкої адаптації податкового законодавства до нових реалій. Перш за все змін зазнали процедури адміністрування, контролю та обліку платників податків.

Так, Законом України № 2120-ІХ від 15.03.2022 р. [1] на період воєнного стану зупинено перебіг податкових строків, зокрема строків давності, передбачених ст. 102 ПК України.

Мораторій на податкові перевірки, встановлений у 2020 році у зв'язку з пандемією COVID-19 зупинено і замінено іншим аналогічним мораторієм на період воєнного стану.

Так Законом 2142-IX від 24.03.2022 р. [2] передбачено, що на час воєнного стану податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються. Виключенням з цієї заборони є фактичні перевірки та камеральні перевірки у зв'язку із бюджетним відшкодування, перевірками декларацій платників єдиного податку 4-ї групи. Однак вже 12.05.2022р. було прийнято в цілому законопроект № 7360 [3], яким відновлено і документальні перевірки податкової звітності.

У зв'язку із встановлення цінового регулювання на деякі товари, податковій надано право під час воєнного стану здійснювати контроль і спостереження за дотриманням встановлених державою фіксованих цін, граничних цін та граничних рівнів торговельної надбавки. Такий контроль здійснюється шляхом проведення фактичних перевірок. Підстав для неї, поки що, лише дві: письмова заява споживача та отримання інформації від інших органів.

У випадку відсутності можливості у платника податків виконати податкові обов'язки через бойові дії чи введення військового стану, такий платник податків має їх виконати протягом 6 місяців після припинення або скасування воєнного стану. А фізичні особи, що безпосередньо приймають участь у відсічі збройної агресії - протягом 1 місяця з дня появи такої можливості.

Проте законопроектом № 7360 [3], прийнятим 12.05.2022 р. ці строки змінили: 6-місячний строк для бізнесу скорочено до двох місяців. А для платники податків - фізичних осіб навпаки - збільшено до 60 днів.

Усі операції з добровільної передачі чи примусового відчуження майна на користь Збройних Сил України, інших воєнізованих формувань чи державних органів не вважаються операціями з реалізації для цілей оподаткування (зокрема щодо підакцизних товарів).

Для забезпечення потреб оборони військово-цивільним адміністраціям надано право звільняти майно з під податкової застави у спрощеному порядку.

Також передбачено порядок дій, у випадку втрати первинних бухгалтерських документів через бойові дії чи окупацію. Так платник має подати до податкової звернення у довільній формі про неможливість вивезення первинних документів або їх знищення. Після цього він отримує імунітет від перевірок зазначених періодів. А показники фінансової звітності не можуть бути піддані сумніву лише через відсутність підтверджуючих первинних документів. При цьому запроваджується презумпція правомірності дій платника податків, а їх неправомірність має доводити фіскальна служба. Якщо все ж таки з цього приводу податкова винесе податкове повідомлення-рішення, то до винесення остаточного рішення по процедурі оскарження контролюючий орган не може піддавати сумніву показники податкової звітності.

Отже, податкова система в умовах воєнного часу є надзвичайно важливою складовою для забезпечення фінансових ресурсів держави на потреби оборони та відновлення. Вона повинна бути гнучкою, здатною швидко адаптуватися до змінних умов і відображати загальний стан економіки. Збільшення податкових навантажень, спрямованих на фінансування оборони, може бути необхідним, але важливо забезпечити справедливий розподіл цих навантажень серед громадян та підприємств.

Список використаних джерел

1. *Зміни Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану.* URL : <https://ips.ligazakon.net/document/t222120?utm>

2. *Зміни Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану.* URL : <https://ips.ligazakon.net/document/view/t222142?utm>

3. *Урядовий портал.* URL : <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-podatkovogo-kodeksu-ukraini-ta-inshikh-zakoniv-ukraini-shchodo-osoblivostey-podatkovogo-administruvannya-podatkov-zboriv-ta-edinogo-vnesku-pid-cha>

Януль В.

Науковий керівник: д.е.н., проф. Ситник Н.С.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова безпека держави, як складова економічної безпеки залежить від її елементів, що мають вплив на забезпечення національної безпеки в цілому. Фінансова безпека держави є комплексною системою, компонентами якої є об'єкт, суб'єкт, принципи, напрями, національні інтереси у фінансовій сфері, загрози (внутрішні та зовнішні), методи, усунення загроз.

Принципи фінансової безпеки доцільно об'єднати у групи і виділити загальні, функціональні, організаційні. В умовах воєнного стану важливе значення має своєчасне визначення загроз фінансовій безпеці України, що дозволить мінімізувати їх та розробити практичні заходи щодо розроблення стратегії зміцнення фінансової безпеки, проведення виваженої та дієвої політики щодо забезпечення стійкості фінансової системи.

В умовах нарощування збройної агресії з боку Росії для врахування особливостей правового забезпечення фінансової безпеки держави слід враховувати наступні реалії суспільного виробництва:

- структурні зміни матеріального виробництва, руйнування базових галузей економіки;

- падіння попиту на промислові товари, руйнування економічних зв'язків;

- втрата ринків збуту, ринків праці, ринків сировини, ресурсної бази;

- порушення правового механізму оподаткування та інші.

Для запобігання руйнування економіки в умовах війни, протистояння вказаним загрозам у фінансовій системі доцільно впровадити державне регулювання, що націлене на систематичне забезпечення доходів бюджету за рахунок, як власної виробничої бази, зокрема розвитком малого підприємництва, так і збереженням державних підприємств у промисловості та сільському господарстві, на територіях вільних від бойових дій, на не окупованих територіях.

Враховуючи елементи фінансової системи, що мають вплив на забезпечення фінансової безпеки, а саме безпеку бюджетної системи, банківської системи, податкової системи та у сфері фінансів підприємств, що діють в країні в період війни, доцільно забезпечити наступні заходи:

- систематичне бюджетне фінансування основних галузей оборони за рахунок спрощеного, але стабільного правового механізму оподаткування державних та приватних підприємств;

- проведення стабільної монетарної політики;

- спрощення правових засад ведення бізнесу та відкриття малих підприємств, при забезпеченні систематичного надходження податків до доходів бюджетів всіх рівнів, оскільки звільнення від оподаткування створює неможливі умови для їх наповнення.

В умовах, що склалися в Україні, важливо створити державно-приватний механізм господарювання, який з одного боку регулює відносини у державному секторі економіки, діяльність якого націлена на забезпечення обороноздатності країни, і фінанси якого знаходяться під повним контролем держави, а з іншого – сектор приватного підприємництва, що забезпечує потреби населення, оподаткування якого створює стабільне джерело наповнення бюджетів.

Отже, нормативно-правове регулювання державно-приватного механізму господарювання забезпечує здатність фінансової системи країни вижити, тобто фінансову безпеку держави.

Фінансова безпека України, що знаходиться у війні, визначається станом обігу фінансових ресурсів з метою забезпечення фінансування армії, оборонної галузі, здатністю підприємств, регіонів, суб'єктів підприємницької діяльності отримати та направити фінансові ресурси на захист країни, на забезпечення систематичного відтворення матеріального виробництва. Отже забезпечення фінансової безпеки держави у стані війни потребує подальшого визначення правових засад стабільного функціонування бюджетної системи, державного регулювання банківської системи та підприємництва. Найважливішим заходом забезпечення фінансової безпеки є перемога України.

Список використаних джерел:

1. Будник Л., Ронська О., Лісецька Л. Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану. Галицький економічний вісник. 2022. Том 77. № 4. С. 138-147.
2. Коробцова Д.В., Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. - 2022. - № 2. - С. 141-146 DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.27>
3. Ситник Н. С., Стефанків Б. О. Фінансові аспекти складників економічної безпеки держави. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2018. Випуск 1–2 (44). С. 136–140.